

Rekenkameronderzoek naar de aanpak van ondermijning in
Zeist

Weerbaar of kwetsbaar?

Groningen, december 2025

www.pro-facto.nl

Colofon

Pro Facto
Ossenmarkt 5
9712 NZ Groningen
www.profacto.nl
info@profacto.nl
050-3139853

Auteurs	Mr. Joachim Bekkering, mr. Niko Struiksma en mr. Christine Veen
Opdrachtgever	Rekenkamer Zeist
Datum	1 december 2025
Status	Eindrapport

Inhoud

Deel I: Bestuurlijke rapportage	4
Deel II: Nota van bevindingen	11
1 Inleiding	12
1.1 Context en aanleiding	12
1.2 Onderzoeksvragen en -thema's	13
1.3 Onderzoeksmethoden	13
1.4 Leeswijzer	14
2 Aard en omvang van ondermijning	16
2.1 Inleiding	16
2.2 Ondermijning in Zeist	16
2.2.1 Aard en omvang	16
2.2.2 Informatiepositie	20
3 Beleid	22
3.1 Inleiding	22
3.2 Vastgestelde beleidsdocumenten	22
3.3 Doelen van de ondermijningsaanpak	23
3.4 Beleidsactiviteiten en -acties op het gebied van ondermijning	25
4 Uitvoering, inzet instrumenten en samenwerking	26
4.1 Inleiding	26
4.2 Capaciteit en organisatie	26
4.2.1 Budget en beschikbare capaciteit	26
4.2.2 Overlegstructuren	28
4.2.3 Interne samenwerking en melden van signalen	29
4.3 Inzet van het bestuurlijk instrumentarium en integrale controles	30
4.3.1 Inzet van het bestuurlijk instrumentarium	30
4.3.2 Integrale controles	31
4.4 Uitgevoerde acties en activiteiten	32
4.5 De gemeentelijke regierol	33
4.6 Samenwerking met ketenpartners	34
4.7 Signalen van de inwoners en ondernemers	35
4.8 Wijkaanpak	36

4.9	Zorgfraude	36
5	Weerbaarheid	38
5.1	Inleiding	38
5.2	Bewustzijn en weerbaarheid ambtelijke organisatie	38
5.3	Organisatorische waarborgen	40
6	De rol van de gemeenteraad	42
6.1	Inleiding	42
6.2	De kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad	42
6.3	De informatievoorziening aan de gemeenteraad	43
6.4	Bewustzijn en weerbaarheid van de raad	44
	Bijlage 1: Deelvragen	45
	Bijlage 2: Bestudeerde documenten	46
	Bijlage 3: Overzicht van gesprekspartners	47

Deel I: Bestuurlijke rapportage

1. Doelstelling van het onderzoek

Aanleiding

De Rekenkamer liep in 2024 met een van de wijkmanagers door een woonwijk in Zeist. Daarbij werd opgemerkt dat de verwachting was dat er op een specifieke plek veel criminele activiteiten zouden plaatsvinden, maar dat bij een politieactie weinig werd gevonden. Het gaat hierbij nogal eens om ondermijnende criminaliteit, die schadelijk is voor de samenleving. Deze wandeling en de opmerking die werd gemaakt, wekte de belangstelling van de Rekenkamer als onderwerp van onderzoek. Ondermijning heeft namelijk systeem-ondermijnende effecten, zoals aantasting van het gezag van de overheid en verstoring van economische markten. Ook kunnen inwoners er het slachtoffer van worden en kunnen ondermijnende activiteiten inspanningen op het gebied van jongerenwerk en wijkteams ondergraven. Het kan namelijk aanlokkelijk zijn voor mensen die op zoek zijn naar status en snel geld. De maatschappelijke impact van ondermijning is voor de Rekenkamer dan ook een belangrijke aanleiding om een onderzoek te verrichten naar de aanpak van ondermijning in Zeist.

Doel en centrale vraag

Het onderzoek heeft tot doel om beter inzicht te krijgen in de aard en omvang van ondermijnende criminaliteit binnen de gemeente Zeist en de aanpak ervan. Ook beoogt de Rekenkamer met het onderzoek inzicht te geven in de rol van de gemeenteraad bij de ondermijningsaanpak. De volgende vraag staat in het onderzoek centraal:

Wat kan op basis van inzicht in (de aanpak van) ondermijnende praktijken in Zeist worden geconcludeerd over het Zeister ondermijningsbeleid en de uitvoering daarvan en op welke wijze geeft de gemeenteraad mede vorm aan dit beleid?

Onderzoeksmethoden

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden is gestart met een documentenstudie. Vervolgens zijn er 19 interviews gevoerd met in totaal 22 bestuurders, medewerkers van de gemeente, ketenpartners en andere organisaties en hebben er twee interactieve groeps gesprekken plaatsgevonden: één met medewerkers van verschillende teams van de gemeente en één met raadsleden. Ook hebben de onderzoekers het lokaal ondermijningsoverleg bijgewoond. In paragraaf 1.3 van de Nota van bevindingen zijn de onderzoeksactiviteiten nader toegelicht.

In dit eerste deel van het rapport worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd. Het tweede deel van het rapport bevat de Nota van bevindingen waarin per onderzoeksthema de onderzoeksbevindingen worden beschreven.

2. Conclusies

Hoofdconclusies

In het onderzoek hebben we vijf onderzoeksthema's onderscheiden. Hieronder presenteren we eerst de twee hoofdconclusies van het onderzoek. Daarna presenteren we de conclusies per onderzoeksthema.

De eerste hoofdconclusie van het onderzoek is dat de gemeente Zeist te weinig capaciteit beschikbaar heeft voor de aanpak van ondermijning. De adviseur openbare orde en veiligheid met het taakaccent ondermijning doet wat hij kan, maar heeft slechts beperkte tijd beschikbaar voor ondermijning. In die tijd kan niet alles gedaan worden wat gedaan zou moeten worden voor een effectieve aanpak van ondermijning. Doordat er te weinig capaciteit beschikbaar is, worden actiepunten niet uitgevoerd, kunnen controles niet frequent plaatsvinden, kan te weinig met signalen van ondermijning worden gedaan en kan niet organisatiebreed gewerkt worden aan het vergroten van het bewustzijn ten aanzien van signalen van ondermijning. Dit alles maakt de aanpak van ondermijning kwetsbaar en de organisatie onvoldoende weerbaar.

De tweede hoofdconclusie dat de gemeenteraad te weinig spreekt over zijn rol ten aanzien van de aanpak van ondermijning en wat dit betekent voor de informatiepositie van de raad. Hierdoor kan de raad maar in beperkte mate zijn controlerende taak invullen.

Conclusies per onderzoeksthema

Onderzoeksthema 1: Aard en omvang van ondermijning

Wat er speelt binnen de gemeentegrenzen van Zeist als het gaat om de aard en omvang van ondermijning is niet precies duidelijk. De gemeente heeft een vermoeden van de fenomenen die zich in algemene zin voordoen, maar niet van de omvang van ondermijning binnen de gemeentegrenzen.

De aard van ondermijning laat zich moeilijk in cijfers vangen. Ondermijning voltrekt zich grotendeels buiten het zicht: het gaat om verborgen structuren, om verwevenheid tussen de boven- en onderwereld en om gedragingen die juist bedoeld zijn om aan toezicht en registratie te ontsnappen. Daar komt bij dat de informatiepositie van de gemeente beperkt is. De organisatie is onvoldoende ingericht op het herkennen en doorzetten van signalen. Dat komt mede omdat er geen informatieanalist specifiek voor ondermijning en criminaliteit werkzaam is bij de gemeente. Bevindingen over de aard en omvang zijn in dit onderzoek daarom vooral gebaseerd op wat gesprekspartners daarover hebben gezegd. De meest voorkomende vorm van ondermijnende criminaliteit in Zeist is drugsgerelateerd, waarbij met name de handel in cocaïne wordt gezien als een serieus probleem. Op basis van de beschikbare cijfers en de interviews kan worden geconcludeerd dat problemen rondom ondermijning het meest voorkomen in Zeist West.

Onderzoeksthema 2: Beleid

De gemeente Zeist heeft een ondermijningsbeleid dat grotendeels geldt voor vier gemeenten, namelijk de gemeenten Bunnik, Leusden, Woudenberg en Zeist. In het ondermijningsbeleid (bestaande uit onder meer het *Integraal Veiligheidsplan*, het *Uitvoeringsplan* en het *Jaarplan Veiligheid*) is maar beperkt aandacht voor specifiek de gemeente Zeist. Het *Jaarplan Veiligheid* is het document dat voor de ondermijningsaanpak het meest richtinggevend is. Het beleid gaat echter niet uitgebreid in op ondermijning; de focus ligt op het veiligheidsdomein in brede zin. Een overzicht van alle relevante (beleids)documenten voor de ondermijningsaanpak in de gemeente is opgenomen in paragraaf 3.2 van de Nota van bevindingen.

De gemeente heeft niet alle beleidsdocumenten vastgesteld die er zouden moeten zijn. Zo ontbreekt het beleid over het sluiten van drugspanen (het zgn. Damoclesbeleid). Wel is er in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) aandacht voor ondermijning en zijn hierin regels over seksinrichtingen opgenomen en is recent het Bibob-beleid vernieuwd. Hierin is onder andere de reikwijdte van dat beleid uitgebreid in die zin dat ten aanzien van alle horecaondernemingen in Zeist een Bibob-onderzoek moet worden uitgevoerd. Dat is een positieve ontwikkeling.

Uit het ondermijningsbeleid is niet af te leiden wat de concrete doelen zijn voor de aanpak van ondermijning. De doelstellingen die zijn opgenomen in het ondermijningsbeleid zijn voornamelijk organisatorische randvoorwaarden die verwezenlijkt moeten worden om een aanpak van de grond te krijgen. De in het beleid opgenomen actiepunten ten aanzien van de uitvoering van de ondermijningsaanpak zijn grotendeels nog in ontwikkeling, mede door gebrek aan capaciteit.

Onderzoeksthema 3: Uitvoering, inzet instrumenten en samenwerking

De ondermijningsaanpak is in Zeist primair belegd bij het Team Openbare Orde en Veiligheid. Het is onderdeel van de reguliere werkzaamheden van primair één medewerker: een van de beleidsadviseurs OOV heeft (het coördineren van) de aanpak van ondermijning als taakaccent. Daarvoor heeft de betreffende beleidsadviseur gemiddeld 0,5 fte beschikbaar.¹ Dit is ruim onder de gemiddelde capaciteit die beschikbaar is voor de aanpak van ondermijning in gemeenten van vergelijkbare omvang. In paragraaf 4.2.1 van de Nota van bevindingen wordt hierop nader ingegaan. Ook enkele boa's in Zeist hebben een taakaccent ondermijning, zij houden zich bezig met de aanpak van ondermijning naast verschillende andere taken en aandachtsgebieden. Er is nu tijdelijk een speciale ondermijningsboa extern ingehuurd. Deze functie is echter niet structureel ingebed binnen de gemeente Zeist. In 2020 heeft RIEC in een weerbaarheidsscan aanbevelen een informatieanalist voor ondermijning aan te stellen. Dat is nog niet gebeurd.

Op basis van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat de beschikbare capaciteit te weinig is waardoor dingen blijven liggen. De adviseur openbare orde en veiligheid met het taakaccent ondermijning doet wat hij kan en doet dat naar tevredenheid. Als hij meer tijd zou hebben voor de ondermijningsaanpak, zou hij meer dingen kunnen oppakken en de aanpak kunnen

¹ In een interview voor dit rekenkameronderzoek – waarvan het gespreksverslag is geaccordeerd – heeft de betreffende beleidsadviseur zelf aangegeven gemiddeld één dag per week (0,2 fte) beschikbaar te hebben voor de aanpak van ondermijning. In ambtelijk wederhoor is echter aangegeven dat de tijdsbesteding van de betreffende medewerker neerkomt op gemiddeld 0,5 fte met als argumentatie: “Veel tijd zit in het afstemmen en doorspreken en overleggen met partners, informeren in- en extern van mensen en besprekingen. Dat heeft soms ook indirect met ondermijning te maken. Zo is de betreffende medewerker bij een vraagstuk in een andere context betrokken bij het centrum en neemt hij het onderdeel ondermijning daar bijna ‘ongemerkt/naadloos’ in mee.”

professionaliseren en uitbreiden. Er zou dan bijvoorbeeld gewerkt kunnen worden aan vergroting van het bewustzijn binnen de organisatie, in het beleid geformuleerde actiepunten zouden dan beter uitgevoerd kunnen worden en met signalen zou meer kunnen worden gedaan.

De beschikbare bestuurlijke instrumenten om ondermijning aan te pakken worden in Zeist in vergelijking met omliggende gemeenten beperkt ingezet. De te lage capaciteit is hier mogelijk een van de oorzaken van. Ook vinden er weinig integrale controles plaats in Zeist. Het op eigen initiatief bezoeken van risicogebieden en -branches tijdens controles die los staan van casuïstiek gebeurt bijvoorbeeld niet.

Een positief punt is de aanpak van zorgfraude. Op dat gebied zijn er de afgelopen jaren in Zeist grote stappen gezet, onder ander door het aanstellen van twee toezichthouders rechtmatigheid en Wmo en door het actief doorpakken in concrete casuïstiek. Een andere positieve ontwikkeling is dat begin 2025 een Bibob-coördinator is aangesteld. Het uitvoeren van Bibob-onderzoeken is een belangrijk preventief instrument in de aanpak van ondermijning. Met het aanstellen van de Bibob-coördinator wordt binnen de organisatie het belang van de toetsing beter onder de aandacht gebracht.

Ten aanzien van de samenwerking met ketenpartners valt positief op dat de persoonlijke relaties goed zijn, mensen weten elkaar te vinden. Wel wordt de samenwerking met de politie op het gebied van de uitvoering ervaren als knelpunt. De samenwerking met ketenpartners zou nog versterkt kunnen worden door bijvoorbeeld het organiseren van meer integrale controles, waarbij voor de gemeente een belangrijke regierol ligt. Ook dit zou met meer capaciteit beter van de grond komen.

Het vergroten van de meldingsbereidheid onder inwoners en ondernemers is een blijvend punt van aandacht. Een goed werkend praktijkvoorbeeld in dat kader is het buurtgericht werken zoals dat in Zeist West gebeurt. De praktijk laat zien dat deze werkwijze merkbaar leidt tot lagere drempels voor inwoners en ondernemers om signalen te melden.

Onderzoeksthema 4: Weerbaarheid

Er is de laatste jaren meer aandacht voor weerbaarheid en ondermijning binnen de gemeentelijke organisatie, bijvoorbeeld door het geven van trainingen en bij de 'onboarding' van nieuwe medewerkers. Medewerkers zijn zich er ten dele van bewust van dat ondermijning voorkomt in Zeist. De mate van bewustzijn verschilt per afdeling, waarbij Burgerzaken en het Sociaal Domein positief opvallen. Toch zijn er wat betreft het bewustzijn en de weerbaarheid nog wel stappen te zetten.

Zo is voor medewerkers niet altijd zichtbaar en tastbaar wat ondermijnende criminaliteit precies is en welke risico's zich voor (kunnen) doen. Intern worden signalen van ondermijning niet altijd herkend en opgepikt en ze worden niet altijd doorgezet naar het Team Openbare Orde en Veiligheid als dat wel nodig is. Ook hier speelt ten dele het capaciteitsgebrek een rol in, omdat niet de aandacht aan het creëren van bewustzijn kan worden gegeven die nodig is. Ook is niet altijd duidelijk dat medewerkers zelf dan wel de gemeentelijke organisatie interessant kunnen zijn voor criminelen, vanwege de werkzaamheden die zij verrichten en de informatie waarover zij beschikken.

Bij een aantal afdelingen – waaronder Burgerzaken en het sociaal domein – is merkbaar kennis over ondermijning, weten medewerkers wat weerbaar zijn betekent en zijn beheersmaatregelen genomen. Bij andere afdelingen kan dit nog worden verbeterd. Zo blijkt dat nog niet binnen alle teams bij het nemen van besluiten een vier ogen principe wordt toegepast en is een aantal aanbevelingen die in 2020 zijn gedaan in een weerbaarheidsscan van het RIEC (nog) niet opgepakt en uitgevoerd.

Onderzoeksthema 5: De rol van de gemeenteraad

Het bewustzijn over eigen risico's van ondermijning is binnen de gemeenteraad wisselend. Bij een aantal raadsleden is er duidelijk bewustzijn dat zij vanuit hun functie zelf een risico kunnen lopen en dat er in de gemeente Zeist ondermijnende criminaliteit voorkomt. Een ander deel van de raadsleden heeft dit bewustzijn minder.

De informatiepositie van de raad over ondermijning hangt samen met de rol die de raad zou willen spelen in de aanpak van ondermijning. Hierover bestaan bij de Zeister gemeenteraad uiteenlopende visies. Een deel van de raadsleden ziet vooral een controlerende rol voor de raad via de gebruikelijke verantwoordingscyclus. Een ander deel van de raadsleden zou wat meer willen sturen op de inhoud en uitvoering van de ondermijningsaanpak.

Tijdens de veiligheidspitches – die over het brede veiligheidsdomein gaan – is maar beperkt aandacht voor ondermijning. Tijdens dergelijke besprekingen kunnen in beslotenheid fenomenen, risicobranches en risicogebieden met de raad besproken worden om de raad een beter beeld bij de aanwezigheid van ondermijning te geven. Daar heeft de gemeenteraad behoefte aan, zo blijkt uit het groepsgesprek met raadsleden.

3. Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van het onderzoek komen we tot vier aanbevelingen.

Aanbeveling 1: Vergroot de beschikbare capaciteit voor de ondermijningsaanpak

Een 'ondermijningsregisseur' zou de ondermijningsaanpak binnen de gemeente Zeist kunnen aanjagen. Deze schakelt met ketenpartners en brengt hen in stelling en coördineert de aanpak. Ons advies is om één persoon volledig vrij te maken.² Door het aanstellen van een ondermijningsregisseur kan de aanpak van ondermijning worden geïntensiveerd en waar nodig uitgebreid. Ook het structureel binnen de organisatie inbedden van een ondermijningsboa draagt bij aan het verbeteren en versterken van de ondermijningsaanpak en vergroot het zicht op signalen van ondermijning.

Daarnaast is de aanpak van ondermijning in Zeist gebaat bij het aanstellen van een informatie- en data-analist om zo meer zicht te krijgen op de omvang van verschillende ondermijningsfenomenen en de gemeentelijke informatiepositie te verbeteren.

Aanbeveling 2: Werk aan verdere vergroting van de weerbaarheid en het bewustzijn binnen de organisatie

Het is belangrijk de weerbaarheid en het bewustzijn binnen de organisatie verder te versterken door bijvoorbeeld het verder uitrollen van beheersmaatregelen en het in breder verband

² Dat zou prima de huidige taakaccenthouder binnen het team OOV kunnen zijn, die zijn taak volgens gesprekspartners op een goede wijze uitvoert maar daar in de praktijk te weinig tijd voor heeft.

organiseren van bijeenkomsten voor medewerkers waarbij zij met elkaar over de thema's ondermijning en weerbaarheid praten. Het organiseren van sessies zoals het voor dit onderzoek georganiseerde groepsgeprek met medewerkers zou daar een voorbeeld van kunnen zijn. Medewerkers gaven tijdens dit groepsgeprek aan het waardevol te vinden met collega's van andere teams over ondermijning en weerbaarheid te kunnen praten, iets dat op dit moment niet vaak gebeurt binnen de organisatie.

Aanbeveling 3: Bepaal als gemeenteraad welke rol je wil spelen bij de ondermijningsaanpak en welke informatiebehoefte daarbij past.

Door als gemeenteraad met elkaar te bespreken en te bepalen welke rol de raad wil spelen bij de ondermijningsaanpak en welke informatiebehoefte daarbij past, kan de raad beter invulling geven aan zijn controlerende en kaderstellende rol. Maak hier vervolgens als raad afspraken over met de burgemeester en het college. Er zou kunnen worden overwogen de aanpak van ondermijning en daaraan gerelateerde thema's als weerbaarheid en bewustzijn periodiek terug te laten komen in – al dan niet informele – besprekingen als raad. De start van een nieuwe gemeenteraad in maart 2026 biedt een goede gelegenheid om hiermee te beginnen.

Aanbeveling 4: Versterk de meldingsbereidheid onder inwoners en ondernemers

De aanpak van ondermijning is iets wat de gemeente niet alleen doet, maar waar – naast bijvoorbeeld de politie – ook de lokale samenleving voor nodig is. Inwoners en ondernemers kunnen bijvoorbeeld waardevolle signalen binnenbrengen bij de gemeente. Versterk daarom de meldingsbereid onder inwoners en ondernemers. De in Zeist-West gehanteerde buurtaanpak zou hierbij als voorbeeld kunnen dienen.

Deel II: Nota van bevindingen

1 Inleiding

1.1 Context en aanleiding

In 2024 liep de Rekenkamer met de wijkmanager door een woonwijk in Zeist. Daarbij werd opgemerkt dat de verwachting was dat er op een specifieke plek veel criminele activiteiten zouden plaatsvinden, maar dat bij een politieactie weinig werd gevonden. Het gaat hierbij nogal eens om ondermijnende criminaliteit, die schadelijk is voor de samenleving. Dit wekte de belangstelling van de Rekenkamer als onderwerp van onderzoek.

Bij ondermijning is sprake van een basisdelict gerelateerd aan de georganiseerde criminaliteit waarmee (veel) geld wordt verdiend, zoals drugsgerelateerde criminaliteit, vastgoedfraude of witwassen. Daarnaast is kenmerkend voor ondermijning dat er verwevenheid is tussen de boven- en onderwereld. Daarmee wordt bedoeld dat criminelen gebruik maken van structuren, voorzieningen en diensten in de bovenwereld om hun criminele activiteiten mogelijk te maken. Denk aan het gebruik van advocaten, makelaars, notarissen en autobedrijven. Ook van gemeentelijke dienstverlening zou gebruik gemaakt kunnen worden, bijvoorbeeld in de vorm van vergunningen of identiteitspapieren. Dit alles leidt ertoe dat ondermijnende criminaliteit het functioneren van het samenlevingssysteem aantast.

Waar de aanpak van georganiseerde criminaliteit van oudsher in het strafrechtelijke domein lag (bij politie en Openbaar Ministerie) is er een steeds grotere rol weggelegd voor gemeenten, bijvoorbeeld omdat de gemeente bestuursrechtelijke instrumenten heeft die ondermijnende criminele activiteiten kunnen frustreren. Daarbij kan gedacht worden aan het sluiten of onteigenen van panden, het intrekken van (exploitatie)vergunningen, het opleggen van dwangsommen, bestuursdwang of boetes en de inzet van de Wet Bibob³. Ook heeft de gemeente vanwege haar publieke taak veel informatie die andere overheidspartners kunnen gebruiken om interventies te doen. In de samenwerking met haar partners vervult de gemeente een wettelijke regierol op het gebied van veiligheid.

Ondermijning heeft systeem-ondermijnende effecten, zoals aantasting van het gezag van de overheid en verstoring van economische markten. Inwoners worden er het slachtoffer van en

³ De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) is een (preventief) bestuursrechtelijk instrument. Als er een ernstig gevaar dreigt dat bijvoorbeeld een vergunning wordt misbruikt voor criminele doeleinden, dan kan de bevoegde overheidsinstantie de aanvraag weigeren of de afgegeven vergunning intrekken. Zo wordt voorkomen dat de overheid criminele activiteiten faciliteert en wordt bovendien de concurrentiepositie van bonafide ondernemers beschermd.

ondermijnende activiteiten kunnen inspanningen op het gebied van jongerenwerk en wijkteams ondergraven. Dit omdat ze aantrekkelijk zijn voor mensen die op zoek zijn naar status en snel geld. De maatschappelijke impact van ondermijning is voor de Rekenkamer dan ook een belangrijke aanleiding voor een onderzoek naar de aanpak van ondermijning in Zeist.

1.2 Onderzoeksvragen en -thema's

De Rekenkamer wil met dit onderzoek beter inzicht krijgen in de aard en omvang van ondermijnende criminaliteit binnen de gemeente Zeist en de aanpak ervan. Daarnaast wil de Rekenkamer inzicht geven in de rol van de gemeenteraad bij de ondermijningsaanpak. Met het onderzoek wordt antwoord gegeven op de volgende centrale onderzoeksvraag:

Wat kan op basis van inzicht in (de aanpak van) ondermijnende praktijken in Zeist worden geconcludeerd over het Zeister ondermijningsbeleid en de uitvoering daarvan en op welke wijze geeft de gemeenteraad mede vorm aan dit beleid?

Om deze centrale hoofdvraag te beantwoorden zijn deelvragen geformuleerd die zijn verdeeld over de volgende zes onderzoeksthema's:

- I. Aard en omvang van ondermijning
- II. Beleid
- III. Uitvoering en inzet instrumenten
- IV. Samenwerking
- V. Weerbaarheid
- VI. Rol van de gemeenteraad

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van alle deelvragen.

1.3 Onderzoeksmethoden

Documentstudie

Het onderzoek is gestart met een documentenstudie. In bijlage 2 is een overzicht van de bestudeerde documenten opgenomen.

Interviews

In totaal zijn 19 interviews gevoerd met bestuurders en medewerkers van de gemeente, ketenpartners en andere organisaties die betrokken zijn en/of een rol hebben op het gebied van de aanpak van ondermijning. Onderwerpen die in de gesprekken aan de orde zijn gekomen zijn de aard en omvang van ondermijnende criminaliteit in Zeist (verschijningsvormen, branches, risico's, aandachtsgebieden), het beleid ten aanzien van de aanpak van ondermijning en de uitvoering daarvan, de samenwerking tussen de gemeente en haar ketenpartners, weerbaarheid en bewustzijn en de betrokkenheid van de gemeenteraad. De precieze gespreksonderwerpen hingen af van de functie en achtergrond van de gesprekspartner. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de functies van de gesprekspartners.

Groepsgesprek met medewerkers

Naast de interviews is een interactief groepsgesprek gevoerd met medewerkers van de gemeente om de weerbaarheid tegen ondermijning en het bewustzijn van de aanwezigheid van ondermijning in beeld te brengen. Het betrof medewerkers van wie de functie interessant kan

zijn voor criminelen, bijvoorbeeld om informatie of gemeentelijke producten (zoals een vergunning) te verkrijgen. Tijdens het interactieve groeps gesprek is aan de hand van stellingen ingegaan op verschillende onderwerpen. Het ging daarbij onder meer om (vormen van) ondermijnende criminaliteit in Zeist, het herkennen van signalen die kunnen duiden op ondermijning, wat te doen bij een signaal en de weerbaarheid van de betrokkenen, hun team/de gemeentelijke organisatie. Aan het groeps gesprek hebben in totaal negen personen deelgenomen. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van hun functies.

Groeps gesprek met raadsleden

Daarnaast is een interactief groeps gesprek met leden van de gemeenteraad georganiseerd. Tijdens het groeps gesprek met raadsleden is aandacht besteed aan ondermijnende criminaliteit in Zeist, de rol van de raad en aan de weerbaarheid van de raad. Voor het groeps gesprek hebben we van iedere gemeenteraadsfractie tenminste één raadslid uitgenodigd. In totaal hebben negen raadsleden deelgenomen van de volgende partijen: ChristenUnie-SGP, GroenLinks, Nieuw Democratisch Zeist, PvdA, SP, CDA en VVD.

Meelopen met ondermijningscontroles

Aanvankelijk werd beoogd om met twee integrale ondermijningscontroles mee te lopen. Dit om nog meer inzicht te krijgen in de lokale problematiek, de aanpak die hierbij gekozen wordt en hoe de samenwerking tussen de deelnemende partijen verloopt. Omdat er gedurende de looptijd van het onderzoek (mei 2025 tot en met september 2025) geen integrale controles hebben plaatsgevonden, is deze onderzoeksmethode niet ingezet.

Bijwonen lokaal ondermijningsoverleg

Gedurende het onderzoek hebben we één bijeenkomst van het lokaal ondermijningsoverleg (casustafel) bijgewoond. Bij dit overleg worden door medewerkers van de gemeente, het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) en de politie (mogelijke) signalen van ondermijning besproken. Door het observeren van dit overleg is inzicht verkregen hoe deze samenwerking verloopt en hoe de gemeente haar regierol invult.

De in deze Nota van bevindingen gepresenteerde onderzoeksbevindingen zijn gebaseerd op een combinatie van de gebruikte onderzoeksmethoden, waaronder de interviews en groeps gesprekken. Dit is bij rekenkameronderzoek een gebruikelijke werkwijze. Waar mogelijk zijn de bevindingen gestaafd en geduid aan de hand van objectieve data. Dit was echter niet altijd mogelijk omdat de gemeente weinig tot geen objectieve data beschikbaar heeft die voor dit onderzoek bruikbaar waren.

1.4 Leeswijzer

In deze Nota van bevindingen worden themagewijs de onderzoeksbevindingen gepresenteerd. Hoofdstuk 2 gaat in op de aard en omvang van ondermijning in Zeist en de informatiepositie van de gemeente. Hoofdstuk 3 beschrijft het beleid en hoofdstuk 4 gaat in op de uitvoering van de ondermijningsaanpak in de praktijk. In hoofdstuk 5 staat het bewustzijn bij en de weerbaarheid van de ambtelijke organisatie centraal. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 stilgestaan bij de rol van de gemeenteraad bij de aanpak van ondermijning en het bewustzijn binnen de raad van persoonlijke risico's.

In de Nota van bevindingen komen blauwe tekstvlakken voor. Deze tekstvlakken zijn opgenomen om zaken, waaronder werkwijzen, te verduidelijken en/of citaten uit beleidsdocumenten of gesprekken op te nemen. Ook gebruiken we ze om teksten uit te lichten die illustrerend of toelichtend zijn, maar niet in de lopende tekst passen. Het zijn dan meer terzijdes en intermezzo's.

2 Aard en omvang van ondermijning

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de aard en omvang van ondermijning in Zeist. Daarbij wordt onder meer aandacht besteed aan de verschijningsvormen van ondermijning die zich in Zeist voordoen en de informatiepositie van de gemeente. De volgende deelvragen worden daarbij beantwoord.

Deelvragen:

- Wat zijn de belangrijkste fenomenen, werkwijzen en markten op het gebied van ondermijning in Zeist?
- Hoe is de informatiepositie van de gemeente Zeist?

De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op de documentenstudie en op interviews met betrokkenen bij de aanpak van ondermijning binnen en buiten de gemeente.

2.2 Ondermijning in Zeist

2.2.1 Aard en omvang

Inleiding

Op basis van de documentenstudie, de interviews en de groepsgesprekken wordt in deze subparagraaf een globaal beeld geschetst van de aard en omvang van ondermijning in Zeist. Daarvoor moeten we ons baseren op de meningen, beelden en vermoedens van onze gesprekspartners. We zouden de aard en omvang graag kwantitatief onderbouwen, maar de aard van ondermijning laat zich moeilijk in cijfers vangen. Ondermijning voltrekt zich grotendeels buiten het zicht: het gaat om verborgen structuren, om verwevenheid tussen de boven- en onderwereld, en om gedragingen die juist bedoeld zijn om aan toezicht en registratie te ontsnappen. Er bestaan daardoor nauwelijks betrouwbare registraties of meetbare indicatoren die een goed beeld kunnen geven van de aard en omvang van het fenomeen. Wat bekend is, komt voort uit signalen, casuïstiek en de percepties van betrokken professionals – waardevolle bronnen, maar geen harde data in statistische zin. Een bijkomende handicap daarbij is dat de informatiepositie van de gemeente ook zeer beperkt is. Hierover handelt paragraaf 2.2.2. Een exacte kwalificering en kwantificering van ondermijning in Zeist is daarom niet realistisch; het

ontbreken van zicht en registratie is juist kenmerkend voor dit verschijnsel. Dit is in het onderzoek ook bevestigd door betrokkenen die zich bezighouden met de repressieve aanpak van ondermijning.

Beschikbare gegevens

In het *Integraal Veiligheidsplan Bunnik-Leusden-Zeist 2024-2027* is per gemeente een veiligheidsbeeld opgenomen met een paar relevante cijfers. Drugshandel, -vervaardiging en -bezit laten in 2022 een stijging zien ten opzichte van 2021. Het gaat echter om lage aantallen, 12 in 2022 en 10 in 2021. Actuelere cijfers zijn er niet. Andere cijfers in het plan zijn niet relevant als het gaat om ondermijning. Uit het *Jaarplan Veiligheid 2025* van de gemeente Zeist blijkt dat 2024 dalende cijfers liet zien wat betreft het aantal misdrijven, diefstallen en huiselijk geweld. Over de aard en omvang van ondermijning in het algemeen of van vormen als witwassen of drugscriminaliteit staat in het plan niets vermeld.

De website www.zichtopondermijning.nl⁴ vergelijkt op een aantal algemene indicatoren (wijken in) gemeenten met het landelijke beeld. De uitkomsten zijn als volgt.

TABEL 2.1: INDICATOREN VAN ONDERMIJNING VERGELEKEN MET ALLE ANDERE GEMEENTEN

	Wijk (indien uitgesplitst)	Percentage wijken dat lager scoort
Jonge aanwas	Den Dolder	43%
	Zeist-Noord	49%
	Zeist Centrum	54%
	Zeist-Oost	24%
	Zeist-West	68%
Verdachten en veroordeelden	Den Dolder	32%
	Zeist-Noord	24%
	Zeist Centrum	24%
	Zeist-Oost	13%
	Zeist-West	51%
Witwasindicatoren vastgoed	Gemeente Zeist	60%
Hennepkwekerijen	Gemeente Zeist	63%
Zorg (pgb)	Gemeente Zeist	83%

Deze tabel moet als volgt gelezen worden. Als het gaat om het risico op jonge aanwas (jongeren die recent betrokken raken bij criminele activiteiten of net instromen in criminele netwerken) scoort 43% van de andere wijken in het land lager dan Den Dolder.⁵ Des te lager het percentage, des te beter het is. Wat opvalt is dat Zeist-West op beide onderdelen waarbij een uitsplitsing beschikbaar is, het slechtst scoort van alle vijf wijken van de gemeente. De gemeente als geheel scoort op alle indicatoren slechter dan gemiddeld, waarbij vooral het risico op fraude met persoonsgebonden budgetten (pgb) er negatief uitspringt. Het risico hierop is vergeleken met andere gemeenten dus bovengemiddeld groot.

⁴ Het dashboard komt voort uit een samenwerkingsverband tussen verschillende lokale en landelijke overheden, geïnitieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In dit dashboard worden CBS-data gecombineerd met data van andere betrouwbare landelijke bronnen. 'Via het dashboard krijgt elke gemeente in Nederland extra inzichten in lokale criminele fenomenen', aldus de site.

⁵ In de verantwoording wordt op www.zichtopondermijning.nl aangegeven dat de scores patronen in beeld brengen die mogelijk wijzen op een verhoogd risico op ondermijning. Op het moment dat een gemeente hoog scoort op een indicator, betekent dit niet automatisch dat er ook daadwerkelijk sprake is van ondermijning. In de balkjes worden gemeenten vergeleken met alle andere gemeenten. Een hoog percentiel (een hoge score ten opzichte van andere gemeenten, en dus een volgelopen balkje) hoeft niet altijd te betekenen dat er extreem hoog wordt gescoord op de indicator ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het kan in theorie zo zijn dat de hoogst scorende gemeente alsnog vrij dicht bij het landelijk gemiddelde zit.

Ondermijningsbeeld 2018

In januari 2018 heeft het RIEC Midden-Nederland het *Ondermijningsbeeld Zeist. Georganiseerde ondermijnende criminaliteit in de gemeente Zeist* opgesteld. Het rapport was 'een radarbeeld en heeft tot doel de bewustwording omtrent (de gevaren van) ondermijnende activiteiten te vergroten, aanknopingspunten te bieden aangaande het handelingsperspectief en ondermijningsvraagstukken op gemeentelijk niveau te prioriteren'.

Ook dit Ondermijningsbeeld had de professionals als bron: 'De professionals in de wijken en buurten vormen de belangrijkste informatiebron omdat zij in hun dagelijkse werkzaamheden immers mogelijk in aanraking komen met (signalen en gevolgen van) ondermijning. Dit rapport is dan ook grotendeels gebaseerd op hun professionele intuïtie, kennis, kunde en ervaring.'

Er is in de eerste plaats benoemd welke factoren een ondermijningsklimaat in de gemeente bevorderen. De geografische ligging en stedenbouwkundige inrichting werden als factoren gezien die het ondermijningsklimaat in Zeist bevorderen. Zo kent Zeist volgens het Ondermijningsbeeld relatief veel bosrijke gebieden, ligt het langs uitvalswegen en kent het relatief anoniem gelegen bedrijventerreinen. Dit maakt de gemeente aantrekkelijk voor bijvoorbeeld drugshandel. Dat is anno 2025 onveranderd.

In de tweede plaats zijn in het ondermijningsbeeld fenomenen benoemd die volgens de betrokken professionals speelden op het gebied van georganiseerde criminaliteit/ondermijning in de gemeente. Het ging daarbij om:

- drugs (handel, gebruik, productie),
- witwassen/fraude,
- woon- en adresfraude, en
- motorbendes.

Het ondermijningsbeeld is na 2018 niet geactualiseerd. De reden is dat de focus van de RIEC's vanaf ongeveer 2020 is verschoven van brede ondermijningsbeelden naar meer thematische of casusgerichte analyses (bijvoorbeeld rond vastgoed, motorbendes, drugsproductie of misbruik van rechtspersonen) en ook meer nadruk is gelegd op interventies en operationele samenwerking, in plaats van op brede, beschrijvende analyses. De gemeente heeft zelf ook geen eigen ondermijningsbeelden opgesteld.

Aard en omvang

Van de in 2018 in het Ondermijningsbeeld genoemde vormen van ondermijning beschrijven we hieronder het beeld zoals dat nu bestaat. Daarnaast benoemen we enkele andere vormen van ondermijning. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat het vaak om aannames, onderbuikgevoelens en inschattingen gaat, omdat feitelijke cijfers over de aard en omvang van ondermijning grotendeels ontbreken.

Drugs

In het *Jaarplan Veiligheid 2025* staat dat drugs in woonwijken 'een groot risico' vormen. 'Het trekt criminelen aan en kwetsbare mensen vinden het moeilijk om weerstand te bieden.' Volgens meerdere gesprekspartners is drugsgerelateerde ondermijning (nog steeds) de meest voorkomende vorm van ondermijnende criminaliteit in Zeist. Recente explosies in Zeist worden in verband gebracht met criminele families gerelateerd aan drugscriminaliteit. Ge-

sprekspartners refereren ook aan de autohandel en de horeca als het gaat om drugs-criminaliteit. Over de risico's op ondermijning in de horeca zijn wel wisselende meningen. Een gesprekspartner geeft aan dat de omvang van de horeca in Zeist beperkt is (en sinds corona alleen maar is afgenomen) en er geen grote problemen zijn met ondermijning ('we kennen onze pappenheimers'), andere gesprekspartners zijn minder optimistisch en benoemen illegale bingo's en 'slecht levensgedrag' van eigenaren van horecazaken in relatie tot witwassen of drugs.

'Slecht levensgedrag' in relatie tot ondermijning verwijst naar gedrag van een persoon dat niet strafbaar hoeft te zijn, maar wel wijst op onbetrouwbaarheid, risico's voor integriteit of banden met criminele netwerken. Het kan bijvoorbeeld gaan om structurele contacten met bekende criminelen, opvallende levensstijl zonder legale inkomensbron, frequente betrokkenheid bij incidenten of overlast, dubieuze zakelijke activiteiten of financiële constructies of herhaalde schending van regels of voorschriften. Bij bijvoorbeeld de toepassing van de Wet Bibob (zie paragraaf 4.3.1) kan slecht levensgedrag reden zijn om een vergunning te weigeren of in te trekken, zelfs zonder strafrechtelijke veroordeling.

Witwassen/fraude

Volgens enkele gesprekspartners komt ook deze vorm van ondermijning nog steeds voor in Zeist. Er is in het verleden een aantal zaken gesloten in verband met witwassen. Witwassen wordt genoemd als uitvloeisel van vastgoedfraude. Op witwassen met vastgoed scoort Zeist bovengemiddeld slecht, zo blijkt ook uit tabel 2.1.

Woon- en adresfraude

Woon- en adresfraude vormen nog steeds een punt van aandacht en er is op dit punt ook een werkgroep ingesteld. Ondermijning door woon- en adresfraude houdt in dat criminelen valse of onjuiste adresgegevens gebruiken om toezicht en handhaving te ontwijken, bijvoorbeeld bij uitkeringsfraude, mensenhandel of illegale bewoning. Niet elke vorm van woon- en adresfraude is echter ondermijning. Sommige gesprekspartners zien woonfraude in Zeist als uitingsvormen van uitbuiting en mensenhandel.

Motorbendes

Motorbendes waren jarenlang een zichtbare en belangrijke vorm van ondermijning in Nederland, met clubs als Satudarah, Hells Angels en Bandidos die betrokken waren bij drugscriminaliteit, witwassen, geweld en intimidatie. Door succesvolle politieacties en gerechtelijke verboden zijn veel van deze clubs verboden en ontmanteld. Als gevolg daarvan is hun zichtbaarheid en invloed sterk afgenomen. Uit de gesprekken is niet gebleken dat motorbendes nog steeds een problematische vorm van ondermijning vormen in Zeist.

Zorgfraude

Zorgfraude is de opzettelijke misleiding door zorginstanties door bewust niet te leveren wat contractueel afgesproken is, bijvoorbeeld door het declareren van niet-geleverde zorg of door het inzetten van minder gekwalificeerd (en dus goedkoper) personeel. Er zijn in Zeist relatief veel zorginstellingen⁶; door veel gesprekspartners wordt zorgfraude dan ook als een in Zeist voorkomende vorm van ondermijning aangemerkt. Volgens één gesprekspartner zijn er binnen de gemeente Zeist ongeveer vijf zorgorganisaties actief die extra aandacht behoeven omdat

⁶ Volgens www.zorgkaartnederland.nl zijn er in de gemeente Zeist 301 zorginstellingen geregistreerd; heel Nederland telt ongeveer 67.269 zorginstellingen. Verspreid over 342 gemeenten zijn dat gemiddeld bijna 197 per gemeente. Zeist ligt dus boven dat landelijke gemiddelde.

er mogelijk sprake is van zorgfraude. Drie van die organisaties zijn actief op het gebied van de Jeugdwet. Een indicatie van het risico is ook dat in 2022 een zorginstelling met een hoofdkantoor in Zeist failliet is gegaan nadat zorgfraude was geconstateerd. In 2024 zijn door de gemeente Zeist 217 persoonsgerichte budgetten (PGB's) afgegeven. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat PGB's gevoelig kunnen zijn voor zorgfraude. In Zeist is dat bovengemiddeld het geval, zo blijkt uit tabel 2.1.

Mensenhandel

Sommige gesprekspartners wijzen op de aanwezigheid van illegale prostitutie waarbij paspoorten zijn ingenomen van de buitenlandse prostitués zonder werkvergunning; dit is een vorm van mensenhandel. Als voorbeeld is illegale prostitutie in een hotel genoemd. 'Iedere Zeistenaar weet dat er in dat hotel illegale prostitutie plaatsvindt', aldus een gesprekspartner. Een andere gesprekspartner geeft aan dat signalen over mensenhandel en illegale prostitutie in golven komen.

Kwetsbare gebieden

In de interviews zijn diverse gebieden binnen de gemeente genoemd waar sprake zou zijn van een groot risico op ondermijning. Het gaat daarbij onder meer om Noord- en West Zeist, bedrijventerrein West, woonwagenveld Beukbergen en de Laan van Vollenhove. Daarbij wordt in gesprekken aangegeven dat het vooral zou gaan om handel in cocaïne en om witwassen van crimineel verkregen gelden. In welke mate hier ook daadwerkelijk ondermijning plaatsvindt is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen.

Jongeren in Zeist

Het onderzoek laat zien dat verschillende vormen van ondermijning ook onder jongeren in Zeist voorkomen. Scholen in Zeist hebben bijvoorbeeld te maken met leerlingen die drugsrunner of uithaler⁷ zijn. Ook hebben een of meer leerlingen als 'geldezels' hun bankgegevens ter beschikking gesteld aan criminelen om gestolen geld weg te laten sluizen. Uit interviews blijkt dat de ondermijningsproblematiek met jongeren de afgelopen jaren is gegroeid. Het snel en makkelijk geld verdienen en het meer georganiseerd zijn van de criminaliteit speelt daarbij een belangrijke rol. Daar waar vroeger sprake was van een kruimelgeval, blijkt nu dat er soms een hele criminele organisatie om heen zit. De geografische ligging van Zeist (vlakbij Utrecht bijvoorbeeld) vormt volgens verschillende gesprekspartners in dat kader een risicofactor.

2.2.2 Informatiepositie

Uit onze interviews is gebleken dat het inzicht dat de gemeente heeft van de aard en omvang van ondermijning, fragmentarisch en incompleet is. Daar zijn volgens gesprekspartners meerdere verklaringen en redenen voor:

- Er is onvoldoende kennis bij grote delen van de organisatie om signalen van ondermijning te herkennen (zie verder paragraaf 5.2). Uitzonderingen zijn medewerkers van de afdeling Burgerzaken en medewerkers in het sociaal domein.
- Er worden geen risicoanalyses uitgevoerd en er is geen informatie-analist die de wel beschikbare informatie kan analyseren en verrijken. Een risicoanalyse is een systematisch onderzoek naar waar en hoe criminele invloeden vat kunnen krijgen op legale structuren binnen een gemeente of organisatie. Daarbij worden kwetsbaarheden, signalen en (lokale) fenomenen in kaart gebracht om gerichte maatregelen te kunnen nemen.
- Boa's kunnen op straat veel signalen van ondermijning zien, maar dat gebeurt in de praktijk nog onvoldoende. Eén boa heeft ondermijning als één van de taakaccenten

⁷ Uithalers vervullen een sleutelrol in het drugsnetwerk.

(deze boa is daarnaast ook horecacontroleur, wijkboa en senior) en er is één (tijdelijke) boa die zich specifiek met de aanpak van ondermijning bezighoudt. De overige acht zogenaamde 'integrale' boa's worden betrokken bij ondermijningsacties en moeten letten op signalen van ondermijning. Echter, 'ondermijning kun je er niet even bij doen', aldus een gesprekspartner. Wel hebben de boa's in oktober 2025 een training gehad in het herkennen van signalen. In paragraaf 4.2.1 gaan we verder in op de beschikbare boa-capaciteit.

De gemeente heeft een adviseur veiligheid die belast is met de aanpak van ondermijning. Signalen van ondermijning moeten bij hem terecht komen. In het lokaal ondermijningsoverleg (zie paragraaf 4.2.2.) worden dergelijke signalen vervolgens besproken. Omdat de signalen niet altijd herkend worden, komen ze vaak niet terecht bij de adviseur veiligheid en in het lokaal ondermijningsoverleg. Dat betekent dat er geen actie kan worden ondernomen op signalen en ook dat er geen informatie is over veelvoorkomende signalen en fenomenen en van probleemgebieden. Dit maakt dat de informatiepositie van de gemeente Zeist over ondermijning beperkt is. Uit gesprekken met betrokkenen van buiten de gemeente blijkt dat de informatiepositie van Zeist ook in vergelijking met vergelijkbare gemeenten uit de omgeving, beperkt is.

Overigens verschilt de perceptie van de informatiepositie bij direct betrokkenen. Een voorbeeld betreft de integrale ondermijningscontroles die één of twee keer per jaar worden gehouden (zie paragraaf 4.3.2) en waarbij weinig signalen van ondermijning worden aangetroffen. De ene gesprekspartner ziet hierin het bewijs dat het wel meevalt met de aard en omvang van de ondermijning, terwijl de andere gesprekspartner van mening is dat signalen van ondermijning niet herkend worden en dat het daarmee lijkt alsof ondermijning niet voorkomt.

3 Beleid

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het ondermijningsbeleid van de gemeente Zeist beschreven. Daarbij wordt onder andere ingegaan op de in het beleid opgenomen doelstellingen. De volgende deelvraag wordt in dit hoofdstuk beantwoord.

Deelvraag:

- Welk beleid heeft de gemeente Zeist vastgesteld om georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit aan te pakken en welke doelen en activiteiten vloeien voort uit dit beleid?

De informatie uit dit hoofdstuk is primair gebaseerd op bevindingen uit de documentenstudie en is aangevuld met wat gesprekspartners over het beleid konden vertellen.

3.2 Vastgestelde beleidsdocumenten

De gemeente werkt binnen de basisteamdriehoek samen met de gemeenten Bunnik, Leusden en Woudenberg en met de politie en het Openbaar Ministerie (OM). In het kader van die samenwerking is het *Integraal Veiligheidsplan 2024-2027* (IVP) opgesteld. Het IVP is op 3 oktober 2023 vastgesteld door de gemeenteraad van Zeist en beschrijft onder meer welke doelen de vier gemeenten stellen en welke aanpak zij kiezen voor het bereiken van die doelen. Het IVP vormt daarmee de algemene visie van de vier gemeenten op het gebied van veiligheid en is dus breder ingestoken dan alleen de aanpak van ondermijning. Met het IVP willen de gemeenten bereiken dat iedereen zich veilig voelt en dat de criminaliteitscijfers laag en stabiel zijn. Daarnaast streven zij een leefbare en veilige samenleving voor inwoners, ondernemers en bezoekers na. In het IVP is benadrukt dat de gemeenten en hun samenwerkingspartners gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor een veilig leven.⁸

Het IVP vormt ook voor de gemeente Zeist het vertrekpunt om in gezamenlijkheid te werken aan prioriteiten. Die samenwerking is voor 2024 en 2025 vastgelegd in een gezamenlijk uitvoeringsplan, het *Uitvoeringsplan 2024-2025* (UVP). In het UVP zijn de gezamenlijke prioriteiten nader uitgewerkt en is beschreven wat de vier gemeenten gaan doen om te werken aan de prioriteiten en de daarbij gestelde doelen te behalen. In het *Jaarplan Veiligheid* heeft de

⁸ Zie het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2024-2027, p. 3.

gemeente Zeist op lokaal niveau invulling gegeven aan de vastgestelde prioriteiten.⁹ Het Jaarplan Veiligheid is het meest richtinggevendende beleidsdocument in de aanpak van ondermijning door de gemeente Zeist.

Daarnaast is er nog een aantal andere relevante beleidsdocumenten. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van die beleidsdocumenten, waarvan een deel is vastgesteld door de gemeenteraad en een ander deel door het college en/of samenwerkingspartners.

TABEL 3.1 VASTGESTELDE BELEIDSDOCUMENTEN ONDERMIJNINGSAANPAK

<i>Integraal Veiligheidsplan (IVP) Zeist, Bunnik, Leusden en Woudenberg 2024 - 2027</i>	Vastgesteld in 2023
<i>Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid Zeist, Bunnik, Leusden en Woudenberg 2024-2025</i>	Vastgesteld in 2023
<i>Uitvoeringsplan Districtelijk Team Oost-Utrecht 2025-2026</i>	Vastgesteld in 2024
<i>Jaarplan Veiligheid 2025</i>	Vastgesteld in 2024
<i>Jaarplan Veiligheid 2024</i>	Vastgesteld in 2023
<i>Jaarplan Veiligheid 2023</i>	Vastgesteld in 2022
<i>Jaarplan 2025 - Toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet gemeente Zeist</i>	Vastgesteld in 2025
<i>Algemeen controleplan Jeugdwet gemeente Zeist</i>	Vastgesteld in 2025
<i>Beleidsplan toezicht en handhaving sociaal domein (Wmo/Jeugdwet)</i>	Vastgesteld in 2024
<i>Afwegingskader Toezicht en handhaving Wmo/Jeugdwet</i>	Vastgesteld in 2024
<i>Beleidsregel voor de Wet Bibob gemeente Zeist</i>	Vastgesteld in 2025
<i>Beleidslijn voor de toepassing van de wet Bibob in Zeist</i>	Vastgesteld in 2008

Naast de vastgestelde beleidsdocumenten is er ook een aantal documenten dat relevant is voor de ondermijningsaanpak in de gemeente Zeist, maar formeel geen beleidsdocument zijn. Dit betreft de volgende documenten:

- het door het RIEC in 2018 vastgestelde *Ondermijningsbeeld* voor de gemeente Zeist;
- de rapportage van de door het Districtelijk Team Ondermijning Oost in 2020 uitgevoerde Weerbaarheidsscan.

De gemeente beschikt niet over drugsbeleid (waaronder Damoclesbeleid¹⁰), prostitutiebeleid of bijvoorbeeld beleid met betrekking tot de weerbaarheid van de organisatie tegen georganiseerde criminaliteit. In de weerbaarheidsscan uit 2020 is onder meer aanbevolen om prostitutiebeleid, dan wel regels rondom seksinrichtingen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) op te nemen. De gemeente heeft ervoor gekozen geen prostitutiebeleid op te stellen, maar de APV aan te passen. In de APV 2025 zijn in hoofdstuk 3 regels opgenomen met betrekking tot seksinrichtingen, sekswinkels, straatprostitutie e.d.

3.3 Doelen van de ondermijningsaanpak

De gemeente richt zich samen met de andere drie gemeenten specifiek op de aanpak van georganiseerde ondermijnende (drugs-)criminaliteit en digitale veiligheid & cybercriminaliteit

⁹ In 2026 zal geen jaarplan meer worden vastgesteld en wordt een gezamenlijk uitvoeringsplan voor twee jaar opgesteld met daarin een hoofdstuk specifiek voor de gemeente Zeist.

¹⁰ Damoclesbeleid is de benaming voor het gemeentelijke beleid dat uitvoering geeft aan artikel 13b van de Opiumwet. Op grond van dat artikel mag de burgemeester een woning of lokaal sluiten als daar drugs worden verkocht, afgeleverd of aanwezig zijn met het oog op handel.

(gezamenlijke prioriteiten).¹¹ Verder is het thema veiligheid in de wijk voor de gemeente Zeist een belangrijk lokaal speerpunt.¹²

Op basis van het IVP en UVP stellen de vier gemeenten gezamenlijk op het gebied van openbare orde en veiligheid (waarvan de aanpak van ondermijning onderdeel uitmaakt) de volgende doelen:¹³

Georganiseerde ondermijnende (drugs)criminaliteit

‘Samen met professionals en inwoners signaleren, voorkomen en bestrijden van de onzichtbare criminaliteit die het gezag ondermijnt en het vertrouwen van de samenleving in de autoriteiten aantast. De gemeenten ZBLW maakt haar inwoners weerbaarder tegen ondermijnende criminaliteit.’

Digitale veiligheid en cybercriminaliteit

‘Inwoners in ZBLW zijn weerbaar tegen digitale criminaliteit en cybercriminaliteit.’

In het IVP en in de *Jaarplannen Veiligheid 2023, 2024 en 2025* is voor de gemeente Zeist met betrekking tot openbare orde en veiligheid de volgende specifieke doelstelling vastgelegd:¹⁴

Doelstelling op gebied van openbare orde en veiligheid Zeist

‘een daling van 10% van het totale criminaliteitsbeeld komende vier jaar. Dit betekent een daling van 2,5% per jaar.’

Specifiek met betrekking tot ondermijning heeft de gemeente in het *Jaarplan Veiligheid 2025* een algemene doelstelling opgenomen.¹⁵ Over het thema veiligheid in de wijk beschrijft de gemeente per wijk het veiligheidsbeeld van het afgelopen jaar en heeft het verschillende doelen vastgelegd. Een aantal van die doelen heeft betrekking op ondermijning.¹⁶ Hieronder is een aantal voorbeelden opgenomen van doelen die de gemeente met betrekking tot ondermijning in het Jaarplan Veiligheid 2025 heeft vastgelegd.

Algemeen doel ten aanzien van ondermijning in Zeist

‘We blijven aandacht vragen voor signalen van ondermijnende criminaliteit. Door zichtbaar te handelen in ondermijningscasuïstiek, laten we aan de samenleving zien dat onze aanpak van ondermijning serieus is. Dat draagt bij aan een weerbare samenleving. Ook wordt met de gemeenten Bunnik, Leusden en Woudenberg op het gebied van ondermijning samengewerkt. Dat gaat over beleid, kennis en het gelijktijdig organiseren van controles.’

Doel ondermijning Zeist-west

‘Het Wijkteam richt zich op preventie bij jongeren, met name op bewustwording van schade die verschillende soorten drugs en lachgas kunnen veroorzaken. In samenwerking met Bureau Halt krijgen ze informatie die specifiek is afgestemd op hun doelgroep. De focus ligt niet alleen op de gebruikers, maar ook op het opsporen en aanpakken van dealers.’

Doel ondermijning Kernen Den Dolder, Huis ter Heide, Bosch en Duin en Austerlitz

‘Ook in 2025 blijft het Wijkteam zich inzetten om ervoor te zorgen dat vergunningen worden nageleefd. Het Wijkteam wil de bereidheid om te melden onder bewoners en ondernemers vergroten. Hiervoor maakt het Wijkteam gebruik van bestaande overlegvormen, wijkkrantjes en buurtapp-groepen. In samenwerking met instellingen, de politie en handhaving organiseert het Wijkteam gerichte

¹¹ Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2024-2027, p. 14-17.

¹² Jaarplan Veiligheid, p. 3.

¹³ Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2024-2027, p. 15 en 16.

¹⁴ Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2024-2027, p. 27.

¹⁵ Jaarplan Veiligheid 2025, p.11.

¹⁶ Jaarplan Veiligheid 2025, p. 5, 7, 9 en 10.

acties om de pakkans van drugsdealers in Den Dolder te verhogen. Dit naar aanleiding van de meldingen van inwoners.'

Doel ondermijning Zeist-centrum

'Het Wijkteam zal bij bijeenkomsten van bewonersverenigingen/commissie dit thema op de agenda blijven zetten en op verzoek hierover een themabijeenkomst organiseren. Het Wijkteam heeft dit als speerpunt in de jaarkalender veiligheid staan om bij eigen signalen van ondermijning hier actief op in te zetten met betrokken partners.'

Doel ondermijning Zeist-noord

'Het Wijkteam organiseert een training in het herkennen van ondermijning voor de wijkprofessionals. De huidige samenwerking rondom woonfraude bestendigt het Wijkteam in een convenant. Dit om eventuele woonfraude tegen te gaan.'

De doelstellingen met betrekking tot ondermijning zijn algemeen geformuleerd en zijn vaak een beschrijving van de gehanteerde werkwijze. In het IVP, het UVP en in het Jaarplan Veiligheid zijn bijvoorbeeld geen concrete doelstellingen opgenomen die de gemeente met de ondermijningsaanpak wil bereiken. De opgenomen doelstellingen zijn (deels) gebaseerd op landelijke en regionale plannen. Een effectieve aanpak van ondermijning op gemeentelijk niveau vraagt echter om een lokale doorvertaling van deze regionale en landelijke plannen in concrete lokale doelstellingen.

In de Begroting 2025 is met betrekking tot georganiseerde ondermijnende criminaliteit het volgende opgenomen:¹⁷

Doel: weerbaarheid van de samenleving versterken

'We willen de weerbaarheid van de samenleving versterken tegen criminele invloeden in hun wijk/buurt. Dat doen we onder meer door Meld Misdaad Anoniem meer bekendheid te geven en door in gesprek te gaan met inwoners tijdens een Veiligheidsmarkt. Waar aanleiding bestaat organiseren we een (integrale) controle om ondermijnende activiteiten tegen te gaan en te verstoren.'

3.4 Beleidsactiviteiten en -acties op het gebied van ondermijning

De gemeente wil de hierboven beschreven doelen bereiken door samen te werken met andere organisaties, preventief te handelen en zich te focussen op specifieke gebieden in de gemeente. Over de bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit zijn in het uitvoeringsplan diverse gezamenlijke activiteiten en acties benoemd. Het gaat dan onder meer om het uitvoeren van een weerbaarheidsscan, het organiseren van een bewustwordingssessie en het vaststellen van (nieuwe) beleidsregels.¹⁸ Met betrekking tot digitale veiligheid en cybercriminaliteit zijn in het uitvoeringsplan ook aparte acties vastgelegd, waaronder het doorlopend organiseren van interactieve workshops en het geven van cybercrime-trainingen voor ondernemers.¹⁹ In paragraaf 4.4 wordt beschreven in hoeverre de in het beleid vastgelegde activiteiten en acties op het gebied van ondermijning daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

¹⁷ Begroting 2025, p. 58.

¹⁸ Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2024-2025, p. 7 en 8.

¹⁹ Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2024-2025, p. 9 en 10.

4 Uitvoering, inzet instrumenten en samenwerking

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitvoering van het ondermijningsbeleid in Zeist, de inzet van bestuurlijke instrumenten en de samenwerking met ketenpartners. De onderstaande deelvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord.

Deelvragen:

- Zijn de organisatorische randvoorwaarden aanwezig die noodzakelijk zijn voor een adequate aanpak van ondermijning?
- In welke mate is er gebruik gemaakt van het bestuurlijke instrumentarium en welke andere acties en maatregelen zijn uitgevoerd?
- Welke resultaten zijn behaald en wordt daarmee voldaan aan de doelstellingen van het beleid?
- Welke problemen, knelpunten en kansen zien bewoners, ondernemers en professionals in Zeist als het gaat om de aanpak van ondermijning?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen gemeente en haar samenwerkingspartners?
- Hoe vult de gemeente haar regierol in?

De bevindingen in dit hoofdstuk zijn primair gebaseerd op de interviews met medewerkers van de gemeente en ketenpartners. Daarnaast is geput uit het groepsgesprek met medewerkers en de observatie van het lokaal ondermijningsoverleg. Ook zijn gegevens opgevraagd bij de gemeente.

4.2 Capaciteit en organisatie

4.2.1 Budget en beschikbare capaciteit

Budget

In de begroting van Zeist voor het jaar 2025 is voor openbare orde en veiligheid – waar de aanpak van ondermijning onder valt – in totaal € 2.497.000 beschikbaar. Dit totaalbudget kent veel verschillende onderdelen. De aanpak van ondermijning valt onder het potje ‘Veiligheids-

plan'. Daarvoor is in 2025 een bedrag begroot van € 156.661. Hieronder vallen de uitvoeringskosten, dus niet de kosten voor de beschikbare formatie. Kosten die voor de aanpak worden gemaakt, worden uit dit budget betaald. Voor ondermijning is geen specifiek budget opgenomen binnen het totaal dat beschikbaar is voor het 'Veiligheidsplan'. Dit maakt het voor de gemeenteraad lastiger om goed inzicht te krijgen in de voor de ondermijningsaanpak benodigde budgetten. Daardoor kan de raad – indien nodig – ook minder makkelijk bijsturen.

Beschikbare capaciteit binnen de gemeente

Binnen de gemeente is de aanpak van ondermijning niet bij een speciaal ondermijningsteam belegd, maar onderdeel van de werkzaamheden van het team Openbare Orde en Veiligheid (OOV). De gemeente heeft aangegeven dat er bij dit team vijf mensen werkzaam zijn (met een totale formatiecapaciteit van 4,89 fte). Een van de beleidsadviseurs openbare orde en veiligheid heeft (het coördineren van) de aanpak van ondermijning als taakaccent. Daarvoor is gemiddeld 0,5 fte per week beschikbaar.²⁰ De betreffende beleidsadviseur werkt nauw samen met de collega's binnen het team OOV die gaan over jeugd en de persoonsgerichte aanpak.

Onderdelen van de coördinerende taak zijn onder andere het voorzitten van het ondermijningsoverleg en het onderhouden van contacten met collega's en ketenpartners. Naast de betreffende adviseur veiligheid zijn medewerkers van verschillende andere teams – bijvoorbeeld jeugd en horeca en evenementen – inhoudelijk betrokken bij de aanpak van ondermijning. Daarnaast is er binnen de gemeente een Bibob-coördinator. Ook de wijkmanagers zijn betrokken bij de aanpak van ondermijning. Zo is één van de wijkmanagers aanwezig bij het casusoverleg. In de eerder uitgevoerde weerbaarheidsscan was als aanbeveling opgenomen om een informatieanalist aan te stellen. Zoals in paragraaf 2.2.1 al werd benoemd, is aan deze eerdere aanbeveling geen uitvoering gegeven. Daardoor worden er geen analyses gemaakt van alle informatie die beschikbaar is binnen de gemeente en is de gemeente niet pro-actief, maar reactief bezig met de aanpak van ondermijning.

Op de vraag of er voldoende capaciteit voor de ondermijningsaanpak beschikbaar is binnen de gemeente reageren gesprekspartners verschillend. Sommige gesprekspartners hebben het idee dat met de huidige inrichting voldoende tijd aan de aanpak van ondermijning kan worden besteed. Andere gesprekspartners hebben het idee dat de capaciteit ontoereikend is en dat de gemeente veel meer zou kunnen zien wat er speelt aan ondermijning als er meer capaciteit beschikbaar zou zijn. Ook bij meerdere medewerkers leeft het idee dat de gemeente te weinig capaciteit beschikbaar heeft voor de aanpak van ondermijning om effectief te kunnen zijn. Een van de medewerkers zei hierover: 'Ik heb het gevoel dat een signaal soms lang blijft liggen, dat er soms niet wordt doorgepakt of dat het lang duurt voordat er uiteindelijk wordt doorgepakt.'

In vergelijking met gemeenten van vergelijkbare omvang is de capaciteit in Zeist beperkt. Uit de recent door Pro Facto en het Expertisecentrum Openbare Orde en Veiligheid uitgevoerde OOV-monitor blijkt dat in 2024 de gemiddelde formatie voor OOV (excl. boa's) in

²⁰ In een interview voor dit rekenkameronderzoek – waarvan het gespreksverslag is geaccordeerd – heeft de betreffende beleidsadviseur zelf aangegeven gemiddeld één dag per week (0,2 fte) beschikbaar te hebben voor de aanpak van ondermijning. In ambtelijk wederhoor is echter aangegeven dat de tijdsbesteding van de betreffende medewerker neerkomt op gemiddeld 0,5 fte met als argumentatie: "Veel tijd zit in het afstemmen en doorspreken en overleggen met partners, informeren in- en extern van mensen en besprekingen. Dat heeft soms ook indirect met ondermijning te maken. Zo is de betreffende medewerker bij een vraagstuk in een andere context betrokken bij het centrum en neemt hij het onderdeel ondermijning daar bijna 'ongemerkt/naadloos' in mee."

gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners 10,8 fte is, waarvan 1,9 fte specifiek voor de aanpak van ondermijning.²¹ Zeist zit daar ruim onder.

Boa-capaciteit

De gemeente heeft ongeveer twintig toezichthouders/boa's in dienst, waarvan ongeveer negen een signalerende rol hebben als het gaat om ondermijning.²² De anderen zijn belast met parkeertoezicht.

Eén boa heeft ondermijning als één van de taakaccenten (deze boa is daarnaast ook horecacontroleur, wijkboa en senior) en er is één (tijdelijke) boa die zich specifiek met de aanpak van ondermijning bezighoudt. De overige acht zogenaamde 'integrale' boa's worden betrokken bij ondermijningsacties en moeten letten op signalen van ondermijning. Als een boa een signaal van ondermijning wil melden dan moet dat in principe bij de taakaccenthouder, die bepaalt vervolgens hoe het signaal verder opgepakt moet worden. Door verschillende gesprekspartners is aangegeven dat het wenselijk zou zijn om ten minste één boa te hebben die zich alleen richt op ondermijning. Een van de gesprekspartners verwoordde dit als volgt:

'Het is een specialisme waar iemand zich volledig mee bezig zou moeten kunnen houden. (...) Bij het inzetten zo'n boa neemt het aantal signalen van ondermijning fors toe. We hebben nu bijvoorbeeld tijdelijk een externe boa ingehuurd die is gespecialiseerd in ondermijning en die zich alleen daarop richt. We zien nu al direct dat deze boa overtredingen van de Wet wapens en munitie heeft geconstateerd die eerder niet zijn geconstateerd. Een ondermijningsboa weet ook veel beter waarop gelet moet worden en wat signalen zijn.'

Daarnaast benadrukken verschillende gesprekspartners dat het wenselijk is als 'men meer van elkaar leert'. Het is belangrijk dat boa's elkaar leren wat signalen van ondermijning zijn, hoe je die kunt herkennen en waar je die neer kunt leggen. Na afloop van de onderzoeksperiode is hieraan aandacht besteed tijdens een training voor de boa's.

4.2.2 Overlegstructuren

Er is binnen de gemeente een structureel en periodiek overleg over ondermijning: het lokaal ondermijningsoverleg. Dit is een signaleringsoverleg waar signalen worden besproken en wordt bepaald welke onderzoeken en acties er – in reactie op de signalen – eventueel nodig zijn. Het is dus een operationeel overleg. Signalen moeten worden ingebracht door een aanwezige van de gemeente en/of de politie. Door het RIEC is tijdens een interview opgemerkt dat de gemeente vaker zelf signalen zou kunnen inbrengen tijdens het lokaal ondermijningsoverleg.

Het lokaal ondermijningsoverleg vindt in principe iedere zes weken plaats en wordt voorgezeten door de beleidsadviseur openbare orde en veiligheid. Aan het overleg nemen namens de gemeente daarnaast een strategisch bestuursadviseur van de burgemeester, de accounthouder bedrijven, een wijkmanager, een toezichthouder rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet, de Bibob-coördinator en een boa deel. Daarnaast sluiten het RIEC (als adviseur) en de politie aan. Het lokaal ondermijningsoverleg is geen strategisch overleg specifiek voor de gemeente Zeist waar vanuit een meer strategische en beleidsmatige invalshoek wordt gesproken over de on-

²¹ Zie voor de OOV-monitor: https://pro-facto.nl/images/OOV-monitor_2024.pdf.

²² De ingehuurde ondermijningsboa wordt hier niet in meegerekend omdat de rol van deze boa breder is dan een signalerende functie en het een tijdelijk ingehuurde boa betreft.

dermijningsaanpak. In andere gemeenten is er vaak wel een dergelijk strategisch ondermijningsoverleg waarin de gemeente en ketenpartners met elkaar vanuit een strategische invalshoek spreken over de aanpak van ondermijning, het ondermijningsbeleid en de benodigde acties/interventies.

Tijdens de onderzoeksperiode zijn de onderzoekers bij een lokaal ondermijningsoverleg aanwezig geweest om de interactie tussen de deelnemers te observeren en een beeld te krijgen van het verloop en de inrichting van dit overleg. Daarbij is de structuur en de integraliteit van de bespreking positief opgevallen. Voor het overleg werd gewerkt met een duidelijke agenda die van tevoren met alle aanwezige medewerkers van de gemeente en ketenpartners is gedeeld. Tijdens het overleg is onder andere stilgestaan bij resultaten die eerder zijn behaald met de aanpak van ondermijning en de lopende casuïstiek. Daarbij werd alle deelnemers de ruimte gegeven relevante inzichten en signalen naar voren te brengen. Met name de vertegenwoordiger van handhaving vanuit de gemeente en de politie brachten signalen in. Als een signaal verder moest worden opgepakt, werden duidelijke afspraken gemaakt wie (welke persoon of organisatie) dat doet. Daarnaast werd met elkaar besproken of er nog bij andere (maatschappelijke) partners – zoals onderwijsinstellingen en zorgorganisaties – informatie moest worden opgehaald om een signaal te verrijken. Door de deelnemers werd op elkaar gereageerd en deelnemers vulden elkaar vanuit hun kennis/expertise aan om een zo compleet mogelijk beeld van een casus te krijgen. Ook werd soms stilgestaan bij de vraag of een signaal/casus wel te maken had met ondermijning en dus bij dit overleg moest worden besproken.

Tijdens de interviews is door verschillende gesprekspartners aangegeven dat het goed zou zijn kritisch te kijken naar de aanwezigen bij het lokaal ondermijningsoverleg in het licht van de gegevensdeling die er plaatsvindt. Als voorbeeld is genoemd de aanwezigheid van medewerkers uit het zorgdomein. Zij horen nu ook signalen en casuïstiek die ziet op bijvoorbeeld horeca of evenementen, terwijl dat voor hun werk niet noodzakelijk is. De suggestie is gedaan om het overleg bijvoorbeeld in blokken in te delen waarbij sommige partijen het gehele overleg aanwezig zijn en er per blok relevante partijen/personen aanschuiven.

Er wordt in Zeist ad hoc ook gewerkt met een ‘Veldtafel’ als de beleidsadviseur openbare orde en veiligheid behoefte heeft aan overleg en afstemming met ketenpartners. Tijdens de ‘Veldtafel’ worden signalen of problematiek wat langer en verdiepend met elkaar besproken. Dit overleg is aanvullend op het lokaal ondermijningsoverleg.

4.2.3 Interne samenwerking en melden van signalen

Op basis van de interviews ontstaat een wisselend beeld over de interne samenwerking binnen de gemeente. Aan de ene kant merken vrijwel alle gesprekspartners op dat de lijnen kort zijn, dat men elkaar indien nodig weet te vinden en dat het uitwisselen van informatie onderling goed verloopt. Daarnaast wordt door iedereen benadrukt dat ondermijning een thema is dat leeft onder medewerkers van de gemeente. Aan de andere kant zien medewerkers knelpunten, zoals het beperkte zicht dat de gemeente heeft op ondermijningsfenomenen die voorkomen en de prioritering en inzet.

Uit de interviews en het groepsgesprek met medewerkers komt naar voren dat het intern melden en oppakken van signalen onvoldoende geborgd is. Er is binnen de gemeente een veilige omgeving om signalen van criminele beïnvloeding te melden, maar het is tegelijkertijd volgens medewerkers voor hen niet altijd duidelijk waar en bij wie signalen precies moeten worden gemeld. Er is bijvoorbeeld niet op papier vastgelegd hoe het meldingsproces verloopt en wie

het aanspreekpunt binnen de gemeente is om signalen bij neer te leggen. Dat is een knelpunt in de aanpak van ondermijning. Voor een goede aanpak van ondermijning is het noodzakelijk dat medewerkers signalen herkennen en deze melden zodat de signalen indien nodig doorgezet kunnen worden. Dat signalen onvoldoende bij elkaar worden gebracht en niet worden doorgezet heeft volgens gesprekspartners te maken met bewustzijn, prioritering en de beschikbare capaciteit.

Verschillende gesprekspartners – zowel vanuit de gemeente als vanuit ketenpartners – geven daarnaast aan dat signalen en informatie over ondermijning regelmatig onvoldoende bij elkaar worden gebracht. Tijdens het casusoverleg worden wel signalen besproken en wordt gekeken welke ketenpartners kunnen worden betrokken en welke informatie daar is. Dat leidt echter vaak niet tot dusdanige signalen dat het doorgezet kan worden naar RIEC. Dit terwijl diverse gesprekspartners van de gemeente wel aangaven dat er genoeg speelt in Zeist dat naar het RIEC doorgezet zou kunnen worden.

4.3 Inzet van het bestuurlijk instrumentarium en integrale controles

4.3.1 Inzet van het bestuurlijk instrumentarium

Een onderdeel van de aanpak van ondermijning is de inzet van het zogenoemde ‘bestuurlijk instrumentarium’ door de burgemeester. Met deze instrumenten kan – aanvullend op de inzet van strafrechtelijke instrumenten – bestuursrechtelijk worden gehandhaafd als dat met het oog op de aanpak van ondermijning nodig is. Voorbeelden van bestuurlijke instrumenten zijn het opleggen van een last onder dwangsom bij drugsdelicten of het op basis van artikel 13b Opiumwet sluiten van woningen waar drugs worden verkocht, afgeleverd, verstrekt of daartoe aanwezig zijn.

In Zeist wordt beperkt gebruik gemaakt van de bestuurlijke instrumenten. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de inzet van bestuurlijke instrumenten in 2023, 2024 en de eerste helft van 2025.

TABEL 4.1: INZET BESTUURLIJK INSTRUMENTARIUM 2023-EERSTE HELFT 2025

Instrument	2023	2024	Eerste helft 2025
Opleggen van een last onder dwangsom n.a.v. een bestuurlijke rapportage	0 keer	2 keer	0 keer
Geven van een formele waarschuwing	0 keer	4 keer	1 keer
Sluitingen van woningen en/of andere gebouwen	2 keer	4 keer	1 keer
Bibob-onderzoeken	13 keer	20 keer	9 keer

Door een ketenpartner is tijdens een interview aangegeven dat de gemeente Zeist terughoudender is in het uitvoeren van bestuurlijke interventies dan andere gemeenten binnen het district, bijvoorbeeld Soest en Veenendaal.

Bibob-onderzoeken

Tijdens de uitvoering van het onderzoek is door het college nieuw Bibob-beleid vastgesteld. Het oude beleid richtte zich alleen op horeca, het nieuwe beleid is breder. Het uitvoeren van Bibob-onderzoeken is een belangrijk preventief middel om ondermijning aan te pakken. Uit de interviews komt naar voren dat er ten aanzien van de toepassing van de Wet Bibob positieve ontwikkelingen zijn geweest in de afgelopen periode. Zo is het Bibob-beleid herzien en geüpdatet. Ook is er een Bibob-coördinator aangesteld en krijgt de Wet Bibob en het doen

van een Bibob-toets meer aandacht binnen de organisatie. In het verleden werd ten aanzien van horecazaken alleen in een bepaalde straat een Bibob-toets uitgevoerd. Later is die werkwijze veranderd en sindsdien is bepaald dat ten aanzien van alle horecaondernemingen een Bibob-onderzoek moet worden uitgevoerd. Het uitvoeren van Bibob-onderzoeken kan een afschrikwekkend effect hebben en draagt bij aan het tegengaan van ondermijning door gebruik van gemeentelijke dienstverlening. Hier moeten volgens verschillende gesprekspartners nog stappen worden gezet door de gemeentelijke organisatie. Een van de gesprekspartners stelde daarover:

‘Er is nog het nodige zendingswerk te doen binnen de organisatie als het gaat om de Wet Bibob. Nog niet iedereen weet wat het is en wat je ermee kunt. Bij veel afdelingen is de mogelijkheid van het doen van Bibob-onderzoeken onbekend. Bibob-toetsen worden vaak gezien als extra werk. Als eenmaal blijkt dat het een hulpmiddel is om ondermijning aan te pakken, wordt het ook als een kans gezien.’

4.3.2 **Integrale controles**

Tijdens de interviews is aangegeven dat er in Zeist in principe twee integrale controles per jaar plaatsvinden. In 2023 en 2024 is deze doelstelling behaald, in de eerste helft van dit jaar heeft er nog geen controle plaatsgevonden en er staat op het moment van schrijven van dit rapport nog geen controle gepland. Daarmee is de vraag of de doelstelling van twee controles voor 2025 gaat worden behaald.

Tijdens de interviews is aangegeven dat per integrale controle – op basis van de locaties/ondernemingen die worden bezocht – zou moeten worden bekeken welke samenwerkingspartners bij de controle worden betrokken. De gemeente (team handhaving), de politie, het RIEC en bouw- en woningtoezicht zijn vaste deelnemers.

Het aantal van twee integrale controles per jaar is onder andere ingegeven door de beschikbaarheid van de politie. De politie heeft ervoor gekozen om met ingang van 2025 voor de vier regionaal samenwerkende gemeenten (Zeist, Leusden, Woudenberg en Bunnik) voor in totaal acht controles (twee per gemeente) beschikbaar te zijn. Tijdens de interviews is door verschillende gesprekspartners aangegeven dat deze manier van werken als knelpunt wordt ervaren. Als de controle is gepland, moet er volgens hen toevallig net casuïstiek zijn die vraagt om een controle. Dat is volgens verschillende gesprekspartners enkele maanden vooruit echter lastig te voorspellen. Iets wat nu actueel is en wordt besproken tijdens het lokaal ondermijnings-overleg, kan dat over een paar maanden niet meer zijn en dan geen reden meer zijn voor een controle. Als er zich een acute situatie voordoet die vraagt om een extra controle moet op dat moment worden bekeken of de politie ad hoc beschikbaar is. Dat is in de praktijk niet altijd het geval. Daar staat tegenover dat uit de interviews ook naar voren komt dat er binnen de organisatie te weinig urgentie wordt gevoeld om controles te plannen en er te veel geleund wordt op de beschikbaarheid van de politie. Er wordt bijvoorbeeld niet voor gekozen om op meer structurele basis risicogebieden en branches op eigen initiatief te bezoeken. In andere gemeenten wordt dit wel gedaan. Er worden dan controles ingepland om periodiek verschillende risicobranches en/of gebieden te controleren, ook als er geen concrete signalen zijn. Verschillende gesprekspartners gaven daarnaast dat aan dat tijdens besprekingen van de casustafel veelal niet wordt besloten dat besproken signalen vragen om een integrale controle en daar dan afspraken over te maken.

4.4 Uitgevoerde acties en activiteiten

In paragraaf 3.4 is besproken dat in het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2024-2025 een aantal gezamenlijke activiteiten en acties zijn benoemd voor de ondermijningsaanpak. Aan de gemeente is gevraagd in hoeverre deze acties zijn uitgevoerd. In tabel 4.2 wordt hier een overzicht van gegeven.

TABEL 4.2 UITGEVOERDE ACTIES EN ACTIVITEITEN – ALGEMEEN

Actie/activiteit	Status – Uitgevoerd/niet uitgevoerd/in ontwikkeling
Er dient in samenwerking met het RIEC in 2024 een bewustwordingssessie te worden georganiseerd voor ambtenaren in de vorm van een inloopspreekuur.	Uitgevoerd. Zeist en Bunnik hebben een bijeenkomst over mensenhandel georganiseerd (oktober 2024)
Er dient een weerbaarheidsscan te worden uitgevoerd door het RIEC	In ontwikkeling. De weerbaarheidsscan is gewijzigd in een weerbaarheidsgesprek met de Districtelijk programmamanager van het RIEC.
Er dient een ondermijningsartikel voor in de APV te worden opgesteld.	Uitgevoerd. Artikel 2:80 APV
Door het Districtelijk Team Ondermijning (DTO) wordt een 'experttafel jonge aanwas' ingericht.	In ontwikkeling. RIEC Straatwaarden neemt initiatief om dit verder te verkennen.
Er dient eenmaal in de acht weken een overleg voor het thema jonge aanwas plaats te vinden (ZBLW-basisteam overleg).	In ontwikkeling. Op korte termijn start een nieuwe adviseur Jeugd & Veiligheid bij de gemeente Zeist. Die is trekker van dit onderwerp.
Er moet een trainerspool worden opgericht voor het geven van voorlichting op scholen.	<i>Hier is door de gemeente geen status van benoemd.</i>
De beleidsregels met betrekking tot de Wet Bibob moeten worden aangepast en er moet worden gekeken hoe binnen de ZBLW-gemeenten de (toepassing van de) wet Bibob op één lijn kan worden gebracht om meer actief gebruik te maken van de wet Bibob.	Uitgevoerd. In juli 2025 is het Bibob beleid vernieuwd.
Er dient Damoclesbeleid te worden geschreven.	In uitvoering. Met de andere basisteamgemeenten is een model tot stand gekomen. Vaststelling hiervan wordt in Q4 van 2025 verwacht.
Er moet meer zicht komen in de verschillende verschijningsvormen van criminele geldstromen.	<i>Hier is door de gemeente geen status van benoemd.</i>
Er dient een bewustwording- of verdiepingstraining georganiseerd voor professionals die werkzaam zijn in kwetsbare branches en locaties (boa's van private landgoederen, Staatsbosbeheer, RUD, toezichthouder, boa's van de gemeente, plattelandscoaches etc.).	In uitvoering. Toezichthouders, wijkmanagers hebben een eerste bewustwordingssessie gevolgd. Is een blijvend aandachtspunt.
Er moeten integrale controles worden uitgevoerd op basis van de risico- en gelegenheidskaart.	Niet uitgevoerd. Deze manier van data verzamelen is gewijzigd naar een andere wijze. Via Remote Sensing wordt een pilot gedraaid voor het buitengebied. Zeist neemt hier niet aan deel, omdat er slechts een klein buitengebied is.
Er dient door de ZBLW-gemeenten een beleidsplan mensenhandel te worden ontwikkeld.	In uitvoering. Met de andere basisteamgemeenten is een model tot stand gekomen. Vaststelling hiervan wordt in Q4 van 2025 verwacht.
Er dient een proces "van signaal tot interventie" voor signalen van (mogelijke) mensenhandel te worden ontwikkeld.	In uitvoering. Dit volgt op vaststelling van het beleidsplan mensenhandel.

Ook met betrekking tot digitale veiligheid en cybercriminaliteit zijn in het uitvoeringsplan een aantal gezamenlijke activiteiten en acties vastgelegd. In tabel 4.3 wordt een overzicht gegeven van de status van deze acties en activiteiten.

TABEL 4.3 UITGEVOERDE ACTIES EN ACTIVITEITEN – DIGITALE VEILIGHEID EN CYBERCRIMINALITEIT

Actie/activiteit	Status – Uitgevoerd/niet uitgevoerd/in ontwikkeling
HackShield dient (verder) onder de aandacht te worden gebracht van basisscholen binnen het basisteam.	Uitgevoerd. Zeist heeft een contract met Hackshield. Primair onderwijs kan gebruik maken van deze interventie. Interventie is opgenomen in het aanbod projecten en programma's schooljaar 2025-2026 Gemeente Zeist
Er dient in samenspraak met het Programma Digitale Veiligheid & Cybercrime van Bureau RVS te worden bepaald welke tool wordt ingezet voor bewustwording van jeugd van 12-18 jaar.	In ontwikkeling. Voor de doelgroep 12-25 jaar wordt eind november 2025 door Bureau RVS ism politie en gemeenten (in district Oost) een Rebootcamp georganiseerd. De jongeren worden uitgedaagd met challenges die ze online tegen kunnen komen en krijgen handvatten hoe daar mee om te gaan
Er dienen doorlopend interactieve workshops te worden georganiseerd om senioren cyberweerbaar te maken.	Uitgevoerd. Op wijkniveau worden periodiek workshops voor senioren aangeboden
In de Week van de Veiligheid 2025 moeten er in samenwerking met het Platform Veilig Ondernemen Midden-Nederland cybercrime-trainingen voor ondernemers worden gegeven.	Uitgevoerd. Het Platform Veilig Ondernemen Midden-Nederland biedt via ondernemersverenigingen en bedrijfskringen trainingen aan
Er moet een risicoanalyse worden gemaakt ten aanzien van verstoring van digitale processen.	In ontwikkeling. De analyse maakt onderdeel uit van het project 'business continuïteit'

Uit de tabellen kan worden afgeleid dat de meeste voorgenomen acties en activiteiten inmiddels zijn uitgevoerd dan wel, in de woorden van de gemeente, 'in ontwikkeling' zijn. Dat laatste geldt met name voor de voorgenomen ontwikkeling van beleidsdocumenten en het inrichten van een interventieproces. Ook het beter zicht krijgen op geldstromen en het vergroten van bewustwording is nog 'in ontwikkeling'.

4.5 De gemeentelijke regierol

Bij de aanpak van ondermijning is de gemeente verantwoordelijk voor de regie. Dat wil zeggen dat zij een coördinerende rol heeft bij het ervoor zorgen dat er een integrale (gezamenlijke) aanpak van ondermijning met de partners is. Om dat te bereiken moet ten eerste de afstemming met partners prioriteit hebben in het beleid. Ten tweede moet er lokaal een structuur zijn waarin wordt gewerkt, waarbinnen adequaat wordt samengewerkt met partners en maatregelen worden vastgelegd en uitgevoerd in afstemming met die partners. Ten derde wordt de samenwerking bij integrale activiteiten door de gemeente in goede banen geleid.

Uit de interviews komt het beeld naar voren dat de mate waarin de gemeente Zeist haar regierol pakt wisselend is. Intern lijkt de regierol op orde te zijn. De beleidsadviseur openbare orde en veiligheid coördineert de aanpak, houdt contact met medewerkers van verschillende afdelingen die betrokken zijn bij de ondermijningsaanpak en brengt hen waar nodig in verbinding met elkaar. Tijdens de interviews geven medewerkers aan goed met de beleidsadviseur samen te kunnen werken en als dat nodig is signalen bij hem neer te leggen. In de praktijk

gebeurt dat echter sporadisch. Als verbeterpunt noemen vrijwel alle medewerkers het geven van terugkoppeling aan medewerkers over opgepakte signalen. Medewerkers ervaren dat als zij een signaal melden er geen terugkoppeling wordt gegeven wat er met het signaal is gedaan en of het ook ergens toe heeft geleid.

Extern lijkt de regierol van de gemeente minder goed uit de verf te komen. Hoewel er met het lokaal ondermijningsoverleg structureel overleg plaats met de ketenpartners en de lijnen als kort worden ervaren, zijn er verbeterpunten. Zo is door ketenpartners de wens uitgesproken dat de gemeente Zeist meer regie neemt bij het organiseren van de controles, bijvoorbeeld door het maken van duidelijke draaiboeken en een heldere taakverdeling en deze proactief met de betrokken ketenpartners te delen.²³

4.6 Samenwerking met ketenpartners

De samenwerking met ketenpartners wordt over het algemeen door zowel de gemeente als door ketenpartners als goed ervaren. De lijnen zijn kort en partners weten elkaar en de gemeente te vinden als dat nodig is. Daarnaast wordt er een gedeelde verantwoordelijkheid gevoeld voor de ondermijningsaanpak in Zeist. Wel is door meerdere gesprekspartners benoemd dat er bij casussen vaak veel ketenpartners betrokken zijn, maar dat niemand zich eindverantwoordelijk voelt voor het oppakken van acties die nodig zijn. Een gesprekspartner kwam op dit punt met een aanbeveling:

‘Door één persoon eindverantwoordelijk te maken, kan worden voorkomen dat zaken blijven liggen of doodbloeden terwijl de illegale activiteiten wel doorgaan.’

Door zowel gemeentelijke gesprekspartners als ketenpartners is de samenwerking met de politie genoemd als aandachtspunt. Met name in de afgelopen jaren bleek dat de politie onvoldoende capaciteit beschikbaar had om bijvoorbeeld bij overleggen aanwezig te zijn. Ook het maken van afspraken met de politie werd als lastig ervaren. Omdat de politie – zeker aan tafel bij het lokaal ondermijningsoverleg – een belangrijke partner is, werd dit uitdrukkelijk als knelpunt benoemd. De politie geeft aan dat er inderdaad capaciteitsproblemen zijn geweest, maar dat hierin de laatste maanden stappen gezet zijn. Een deel van de gesprekspartners ervaart dit inderdaad zo. Een ander deel van de gesprekspartners geeft echter aan nog geen verbeteringen te zien.

Een ander knelpunt ten aanzien van de samenwerking dat door ketenpartners in de gesprekken is genoemd, is gegevensdeling. Volgens verschillende gesprekspartners is dit niet goed georganiseerd. Het is – ondanks de WPG, convenanten en de Wiv²⁴ – volgens hen niet altijd duidelijk wat er met elkaar mag worden gedeeld en er bestaat terughoudendheid uit angst om te veel met elkaar te delen. Enkele gesprekspartners hebben het idee dat de AVG en wetgeving rondom privacy soms te strikt worden geïnterpreteerd en dat niet altijd duidelijk is dat je vanuit een bepaalde bevoegdheid soms wel gegevens mag delen. Dit belemmert soms de uitvoering van de ondermijningsaanpak.

²³ In ambtelijk wederhoor is aangegeven dat er draaiboeken met een taakverdeling zijn, die op verzoek aan de ketenpartners kunnen worden toegestuurd.

²⁴ De WPG (Wet politiegegevens) en de Wiv (Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten) zijn wetten die gaan over het kunnen delen van gegevens voor onder meer het aanpakken van (ondermijnende) criminaliteit.

Bij de aanpak van ondermijning heeft het onderwijs ten aanzien van jongeren een signalerende rol en scholen zijn een belangrijke samenwerkingspartner. Dat is ook in Zeist het geval. Zo wordt samengewerkt in het Veiligheidsoverleg VO. Dit is een co-creatie tussen de gemeente Zeist en het onderwijs, waarbij geldt dat de regie ligt bij de scholen. Van alle scholen die voortgezet onderwijs geven in Zeist sluit een afgevaardigde van de schoolleiding aan bij het overleg. Vanuit de gemeente zijn twee medewerkers aanwezig en soms is de adviseur veiligheid betrokken. Bij het Veiligheidsoverleg VO kunnen ook andere medewerkers en/of organisaties aansluiten. Afhankelijk van het te bespreken thema of onderwerp wordt gekeken of bijvoorbeeld een boa, de wethouder, de streekvervoerder en/of een medewerker van GGZ bij het Veiligheidsoverleg VO dient aan te sluiten. Scholen kunnen via het overleg signalen met elkaar bespreken en ook de gemeente kan op die manier haar informatiepositie versterken. Het Veiligheidsoverleg VO vindt drie keer per jaar plaats en dan met name voorafgaand aan risicovolle momenten in het schooljaar (de kerstvakantie en bijvoorbeeld het voorjaar).

4.7 Signalen van de inwoners en ondernemers

Uit de interviews en groeps gesprekken komt het beeld naar voren dat inwoners en ondernemers in beperkte mate signalen van ondermijning melden. Als er signalen worden gemeld, dan gebeurt dat vaak via Meld Misdaad Anoniem of bij de politie. Als signalen bij de gemeente worden gemeld, gebeurt dat vaak tijdens de inloopspreekuren van de wijkteams.

De reden dat de meldingsbereidheid van inwoners en ondernemers beperkt is, heeft volgens gesprekspartners meerdere redenen. De meest genoemde reden is de drempel die wordt ervaren om signalen van (mogelijke) ondermijning te melden. Vaak hebben inwoners en ondernemers het idee dat het doen van een melding voor hen negatieve consequenties kan hebben als er bekend wordt dat zij de melding hebben gedaan. Het kunnen doen van een anonieme melding is daarom belangrijk.

Ook is het voor inwoners en ondernemers lastig om signalen van ondermijning te herkennen. Niet alle inwoners en ondernemers weten precies wat ondermijning is en welke signalen hierop kunnen duiden. Door een aantal gesprekspartners is in dat licht de suggestie gedaan dat wijkteams van de gemeente – in samenwerking met de politie en de huurdersverenigingen – inloop avonden organiseert over het thema “Veiligheid in uw buurt” waarbij dan ook aandacht is voor ondermijning en de vraag hoe je als inwoner en ondernemer signalen kunt herkennen en waar je ze kwijt kunt.

Ten slotte is door verschillende gesprekspartners aangegeven dat het feit dat er geen terugkoppeling wordt gegeven aan een melder ontmoedigend werkt. Als inwoners of ondernemers een signaal melden, dan krijgen ze geen reactie van de gemeente wat daarmee is gedaan. Daar lijkt op basis van de interviews wel behoefte aan te zijn. Gesprekspartners zijn zich ervan bewust dat er niet over specifieke casuïstiek kan worden gecommuniceerd, maar er is wel behoefte aan een meer algemene terugkoppeling. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door aan te geven dat een signaal is besproken tijdens het casusoverleg, dat een signaal is doorgezet of dat er nader onderzoek wordt gedaan. Daarmee wordt volgens veel gesprekspartners richting inwoners en ondernemers uitgestraald dat het melden van signalen de moeite waard is en dat signalen serieus worden genomen.

4.8 Wijkaanpak

Zeist kent geen ondermijningsaanpak die zich specifiek richt op bepaalde wijken binnen de gemeente. De maatregelen die worden genomen en de interventies die plaatsvinden richten zich op de aanpak van ondermijning in de gehele gemeente. Wel zijn er voor de verschillende wijken specifieke doelen geformuleerd (zie paragraaf 3.3). Daarnaast is er binnen de gemeente Zeist een “Strategie wijkgericht werken”, de wijkteams krijgen trainingen en vangen signalen op.

De wijkmanagers en wijkteams spelen een belangrijke rol bij de aanpak van ondermijning. In de gemeente is een wijkmanager een medewerker die als schakel tussen inwoners en gemeente fungeert en zich richt op de leefbaarheid en kwaliteit van de woonomgeving in een wijk. Door de wijkteams – waarin medewerkers van verschillende afdelingen van de gemeente samenwerken met de sociale teams en het Centrum voor Jeugd en Gezin – worden in de verschillende wijken regelmatig inloopsprekuren gehouden waar inwoners laagdrempelig met het wijkteam, wijkagenten en de wijk-boa in gesprek kunnen. Deze inloopsprekuren zijn breed van opzet en zien niet specifiek op veiligheidsvraagstukken of de aanpak van ondermijning. Wel komen deze thema’s met enige regelmaat voorbij tijdens de spreekuren. Verschillende gesprekspartners geven aan dat inwoners die een signaal of zorg kwijt willen, dit inbrengen tijdens een inloopsprekuren.

Naast het wekelijkse spreekuur, vinden er in Zeist-West ook buurtbezoeken en buurtsprekuren plaats. Tijdens de buurtbezoeken wordt door onder andere het wijkteam, de wijkagent en de wijk-boa een schouw door de buurt gelopen. Aansluitend is er een buurtsprekuren waarvoor buurtbewoners worden uitgenodigd. Buurtbewoners krijgen op die manier de kans om met de wijkmanager, de wijkagent en de wijk-boa in gesprek te gaan. Tijdens de interviews is aangegeven dat tijdens de buurtsprekuren merkbaar makkelijker signalen van ondermijning bij inwoners worden opgehaald. Buurtbewoners waarderen het om op die manier laagdrempelig met onder andere de gemeente in gesprek te gaan. Volgens een van de gesprekspartners heeft het buurtbezoek ook positieve invloed op de zichtbaarheid van de gemeente.

4.9 Zorgfraude

In paragraaf 2.2.2 is benoemd dat zorgfraude een verschijningsvorm van ondermijning is die in Zeist voorkomt. Tijdens de interviews is stilgestaan bij de aanpak van zorgfraude. Het beeld dat naar voren komt is dat zorgfraude en de aanpak daarvan aandacht heeft binnen de gemeente. Wel merken meerdere gesprekspartners op dat het in de praktijk vaak lastig is om een vermoedelijke link met zorgfraude hard te maken. In overleggen met de politie is zorgfraude teruggekomen en toegelicht. Om meer inzicht te krijgen in zorgfraude en deze vorm van ondermijning aan te pakken heeft de gemeente twee toezichthouders rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet aangesteld. Deze toezichthouders zijn onder andere langs de teams gegaan om uit te leggen wat de toezichthouder rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet precies doet, waar een consulent op moet letten en op welke manier een consulent er grip op kan hebben. Ook is er gewerkt aan bewustwording van medewerkers ten aanzien van zorgfraude.

Uit de interviews komt naar voren dat de gemeente in de nieuwe regionale inkoopronde voor aanbieders van WMO-voorzieningen en jeugdzorg expliciet aandacht wil hebben voor zorgfraude en tegengaan daarvan. Zo wordt bekeken of het uitvoeren van een Bibobtoets in het contract kan worden opgenomen. Ook wordt gekeken naar het maken van afspraken om eenvoudiger gegevens met elkaar te delen. Door verschillende gesprekspartners is aangegeven dat de gemeente probeert ook preventief aan de voorkant te laten zien dat Zeist optreedt tegen zorgfraude. Zo wil de gemeente selectiever zijn aan de voorkant en via de aanbestedingsprocedure zorgaanbieders die een link hebben met zorgfraude ontmoedigen om zich in te schrijven. Ook wordt er gewerkt aan een inkoopstrategie waarin aandacht is voor zorgfraude.

5 Weerbaarheid

5.1 Inleiding

Een gemeente kan zelf ook doelwit zijn van de georganiseerde criminaliteit. De gemeentelijke producten en diensten zijn interessant en soms onmisbaar voor criminelen. Denk daarbij aan identiteitsdocumenten, vergunningen of vertrouwelijke informatie over bijvoorbeeld vastgoed of ruimtelijke plannen. Het risico bestaat daarmee dat criminelen ambtenaren of bestuurders proberen te beïnvloeden door middel van bedreiging, intimidatie, verleiding of omkoping. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het bewustzijn en de weerbaarheid van de ambtelijke organisatie. Ook wordt aandacht besteed aan hoe de gemeente Zeist ervoor zorgt dat de kans op ondermijning zo klein mogelijk is. De volgende deelvragen worden daarbij beantwoord.

Deelvragen:

- In hoeverre zijn ambtenaren weerbaar tegen ondermijning?
- Hoe zorgt de gemeente er in de praktijk voor dat de kans zo klein mogelijk is dat de organisatie zelf doelwit wordt van ondermijning?

De bevindingen in dit hoofdstuk zijn primair gebaseerd op de interviews en het groepsgesprek met medewerkers.

5.2 Bewustzijn en weerbaarheid ambtelijke organisatie

Uit het groepsgesprek met medewerkers blijkt dat de meeste deelnemers van mening zijn dat ondermijning ook in Zeist voorkomt en voet aan de grond heeft. Dat is ook het beeld dat uit de interviews naar voren komt. Verschillende medewerkers die aanwezig waren bij het groepsgesprek legden de link van ondermijning met georganiseerde criminaliteit en een verwevenheid tussen de onder- en bovenwereld. Gesprekspartners kunnen diverse vormen van ondermijnende criminaliteit noemen die zich voordoen in Zeist. De organisatie is echter nog groeiende op dit punt, het bewustzijn kan nog worden verbeterd. Tijdens het groepsgesprek en de interviews kwam het beeld naar voren dat het voor medewerkers niet altijd zichtbaar en tastbaar is wat ondermijnende criminaliteit precies is en welke risico's zich in hun eigen werk voor (kunnen) doen. Ook op het gebied van zorgfraude laten de gesprekken zien dat het bewustzijn bij medewerkers die werkzaam zijn in het sociaal domein nog beter kan.

Sociaal domein

Om het bewustzijn van medewerkers te vergroten zijn de toezichthouders rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet vorig jaar langs de teams gegaan die werken op het gebied van het sociaal domein. Daarbij is door de toezichthouders uitgelegd op wat voor signalen een consultant kan letten. Ook is vorig jaar een workshop gegeven waarbij een fictieve PGB-casus is behandeld. Aan de hand van die fictieve casus is een gesprek gevoerd over het herkennen van signalen.

Uit het groepsgesprek komt een wisselend beeld naar voren over de vraag of medewerkers zelf interessant kunnen zijn voor en dus doelwit kunnen zijn van criminelen. Een deel van de medewerkers is zich er duidelijk van bewust dat zijzelf als medewerker aantrekkelijk kunnen zijn voor criminelen. Als voorbeelden zijn genoemd de toegang die een medewerker burgerzaken of een vergunningverlener bij grote projecten hebben tot bepaalde informatie en het feit dat de gemeente bijvoorbeeld identiteitsdocumenten afgeeft. Een ander deel van de medewerkers is zich er echter niet zodanig van bewust dat hun afdeling/team of zijzelf interessant kunnen zijn voor criminelen. Na het noemen van een aantal voorbeelden van criminele beïnvloeding in andere gemeenten (waaronder paspoortfraude door een stagiair) en het hypothetische voorbeeld dat een medewerker van de gemeente een envelop met geld aanneemt om een vergunning af te geven, bleek tijdens het groepsgesprek dat de aanwezige medewerkers in staat zijn om pogingen tot criminele beïnvloeding te 'neutraliseren' (persoonlijke weerbaarheid). Zij geven duidelijk aan dat zij geen envelop met geld zouden aannemen en dit ook zouden melden of bespreken binnen hun team en/of de teamleider. Wel blijkt niet altijd duidelijk te zijn waar de grens ligt wat betreft het aannemen van giften.

Het onderzoek laat zien dat bij het cluster Burgerzaken veel aandacht is besteed aan het bewustzijn van de risico's van ondermijnende criminaliteit en het herkennen van signalen.

Cluster Burgerzaken

De afdeling Burgerzaken is verantwoordelijk voor het bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP), het uitvoeren van adresonderzoeken en het verwerken van mutaties zoals verhuizingen, huwelijken en geboorten. Ook organiseert het cluster Burgerzaken de gemeentelijke verkiezingen. Kijkend naar de werkzaamheden die medewerkers van het cluster Burgerzaken verrichten, dan kunnen het cluster en de medewerkers die daar werkzaam zeer interessant zijn voor criminelen. De gemeente is zich daarvan bewust en in dat kader zijn diverse organisatorische maatregelen getroffen. Zo zijn medewerkers van Burgerzaken getraind; er is een bijeenkomst met het RIEC georganiseerd en medewerkers hebben een cursus over identiteitsfraude gevolgd. Ook is afgesproken om de functie van medewerkers op LinkedIn in plaats van medewerker burgerzaken aan te duiden als 'vakspecialist'. Ook is het Woonfraudeoverleg in het leven geroepen om inhoudelijk met elkaar te spreken over zaken waarin (mogelijk) sprake is van woonfraude. Bij de aanvraag van identiteits- en reisdocumenten geldt ook een vier-ogen-principe en wordt gewerkt volgens de strenge wetten en regels die voor die processen gelden. Documenten mogen bijvoorbeeld nooit worden verstrekt door dezelfde medewerker als die de aanvraag in behandeling heeft genomen.

Het onderzoek laat verder zien dat er binnen de gemeente een veilige omgeving is om signalen van criminele beïnvloeding te melden, maar dat niet altijd duidelijk is waar signalen precies moeten worden gemeld. Voor een deel van de deelnemers aan het groepsgesprek was onduidelijk wat zij precies moesten doen om een signaal verder te brengen. Een andere deel van de medewerkers was ervan op de hoogte dat signalen altijd met de adviseur Veiligheid kunnen

worden gedeeld en dat er een casustafel bestaat waarin signalen worden besproken. Gesprekspartners geven unaniem aan dat er geen behoefte bestaat aan een procesbeschrijving wat te doen bij een signaal.

Uit het groepsgesprek en de interviews blijkt ook dat het per afdeling/team verschilt in welke mate medewerkers in staat zijn om (pogingen tot) criminele beïnvloeding (bedreiging, omkoping, intimidatie, verleiding) te herkennen. Een meerderheid van de gesprekspartners gaf aan dat zij zelf geen trainingen hebben gehad en dat zij en hun collega's niet altijd alle signalen zien. Bij hen bestaat behoefte aan een training over wat ondermijning precies inhoudt en op welke signalen zij moeten letten. Er zijn wel trainingen gegeven aan medewerkers met bepaalde functies binnen de gemeente, zoals de boa's, toezichthouders en medewerkers publiekszaken.

Tijdens het groepsgesprek is aan medewerkers gevraagd of hun eigen weerbaarheid (alert zijn op en in staat zijn om nee te zeggen tegen criminelen of verdachte verleidingen) en de weerbaarheid van de organisatie een terugkerend gespreksthema is. Dit is, behalve bij het cluster Burgerzaken, niet het geval. De bij het groepsgesprek aanwezige medewerkers geven aan dat zij nog niet eerder in een gezamenlijke groepssessie over ondermijning en weerbaarheid hebben gesproken. Voor veel medewerkers was het groepsgesprek in het kader van dit onderzoek de eerste keer dat er over weerbaarheid is gesproken. Dit werd als waardevol ervaren en zou men dan ook graag vaker willen doen.

Gesprekspartners zijn zich ervan bewust dat weerbaarheid een continu proces is. Het in breder verband op een laagdrempelige manier aandacht besteden aan ondermijning kan bijdragen aan het vergroten van bewustzijn onder medewerkers en daarmee aan een weerbare gemeentelijke organisatie. Weerbaarheid begint immers met voldoende bewustzijn.

5.3 Organisatorische waarborgen

Een manier om als gemeentelijke organisatie weerbaar te zijn tegen ondermijning is het hebben van gedragscodes en het treffen van organisatorische waarborgen zoals het vier-ogen-principe (meekijken door collega's of leidinggevend). Binnen de gemeente is een aantal organisatorische waarborgen getroffen die er in de praktijk voor moeten zorgen dat de kans zo klein mogelijk is dat de organisatie zelf doelwit wordt van ondermijning.

Vier-ogen-principe

Tijdens het groepsgesprek met medewerkers bleek dat niet alle afdelingen met een vier-ogen-principe werken bij het afgeven van beschikkingen. Een van de medewerkers stelde expliciet dat 'de gemeente Zeist de eerste overheidsorganisatie is waarbij ik werkzaam ben waar niet bij alle beschikkingen een vier-ogen-principe geldt'. Het niet werken met een dergelijk principe maakt het afgeven van beschikkingen kwetsbaar en vergroot de risico's op misbruik en ondermijning.

On boarding – introductie nieuwe medewerkers

Bij de introductie van nieuwe medewerkers ('on boarding') wordt sinds dit jaar aandacht besteed aan weerbaarheid tegen ondermijning en het herkennen van signalen ervan. Het gaat erom bewustwording te creëren. Ook de Wet Bibob wordt bij het on boarding programma genoemd. Integriteit is voor nieuwe medewerkers ook een vast onderdeel.

Trainingen aan medewerkers en bijeenkomsten

Om de weerbaarheid te vergroten heeft het RIEC een aantal trainingen verzorgd. Het betreft trainingen voor het wijkteam, toezichthouders, het team Veiligheid, het cluster Burgerzaken en het bestuurssecretariaat. Tijdens een heidag binnen het sociaal domein is er een workshop georganiseerd over beïnvloeding en wat de achterliggende bedoeling daarvan is. Bij Burgerzaken en het sociaal domein wordt duidelijk gewerkt aan het bewustzijn en de weerbaarheid.

De gemeente wil medewerkers die veerkrachtig zijn; dat wil zeggen medewerkers die niet alleen melden, maar er ook over nadenken. Om het bewustzijn en de weerbaarheid van medewerkers te vergroten verzorgt de gemeente daarom zelf (jaarlijks) trainingen aan medewerkers van de gemeente. Zo zijn er trainingen verzorgd voor boa's en medewerkers publiekszaken. Vanuit de afdeling veiligheid en de teammanagers wordt aangegeven dat er een training is en worden medewerkers gevraagd om daaraan deel te nemen. Het geven van die trainingen is een continu proces, maar de trainingen kennen geen verplicht karakter. Wel blijkt uit de gesprekken met medewerkers dat doorgaans de lijn is dat wanneer voor een bepaalde groep medewerkers een training wordt aangeboden, medewerkers daarvan gebruik maken en daaraan deelnemen. Het verschilt per afdeling op welke manier en in welke mate aan medewerkers van een afdeling training wordt gegeven. Verschillende gesprekspartners en deelnemers aan het groepsgebesprek hebben aangegeven dat een meer verplichtend karakter van deze bijeenkomsten overwogen zou kunnen worden.

Tijdens de gesprekken is door diverse gesprekspartners opgemerkt dat het nuttig zou zijn om ook aan medewerkers die al langer bij de gemeente werkzaam zijn, een algemene training te geven over wat ondermijning precies is en waarop die medewerkers alert moeten zijn. Dit omdat het herkennen van signalen nog niet breed is verankerd in de organisatie dan wel die medewerker zelf behoefte heeft aan een dergelijke training. Ook is door één van de ketenpartners opgemerkt dat het meeste criminele geld omgaat in vastgoed, maar dat medewerkers van Ruimtelijke Ontwikkeling niet worden getraind op weerbaarheid en het herkennen van signalen.

Overige zaken

Naast het geven van trainingen en organiseren van bijeenkomsten heeft de gemeente nog meer zaken gedaan om de kans zo klein mogelijk te maken dat de organisatie zelf doelwit wordt van ondermijning. Zo investeert de gemeente in het directie- en managementteam, zodat de drempel om signalen te delen en situaties aan te kaarten laag wordt gehouden. Ook binnen de driehoek gemeentesecretaris - burgemeester - griffier wordt gekeken naar signalen. Er is een manifest getekend en wat betreft de gemeenteraad, het college, de burgemeester en ambtenaren is gekeken wat een weerbaar bestuur betekent.

Verder geldt dat gebruik wordt gemaakt van social media om informatie te delen over uitgevoerde integrale controles en van woningsluitingen. Op die manier wordt gedeeld dat een integrale controle bijvoorbeeld succes heeft opgeleverd en het delen van die successen draagt weer bij aan de bewustwording en meer meldingsbereidheid.

De gemeente beschikt niet over specifieke gedragscodes, maar in hoofdstuk 2 van het personeelshandboek dat van toepassing is op iedereen die werkzaamheden verricht voor de gemeente Zeist, zijn wel integriteitsregels opgenomen.

6 De rol van de gemeenteraad

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de rol van de gemeenteraad van Zeist bij de ondermijningsaanpak centraal. Er zal worden ingegaan op de kaderstellende en controlerende rol die de raad speelt bij de ondermijningsaanpak, de informatievoorziening aan de raad en de weerbaarheid van raadsleden. De volgende deelvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord.

Deelvragen:

- Hoe is de gemeenteraad betrokken bij het beleid en in welke mate is zij op de hoogte (gebracht) van ondermijnende activiteiten?
- Hoe zorgt de gemeente er in de praktijk voor dat de kans zo klein mogelijk is dat raadsleden doelwit worden van ondermijning?

De bevindingen in dit hoofdstuk zijn primair gebaseerd op het groepsgesprek met raadsleden en de interviews.

6.2 De kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad

De gemeenteraad heeft ook als het gaat om de aanpak van ondermijning een kaderstellende en controlerende rol. Kaders kunnen worden gesteld in het beleid en in lokale regelgeving (de Algemene Plaatselijke Verordening (de APV)). De controlerende rol bestaat eruit dat de raad de uitvoering van het beleid controleert: gebeurt het volgens plan, zijn er bijzonderheden in de uitvoering en worden de doelen en gewenste effecten gerealiseerd?

De gemeenteraad heeft kaders gesteld voor de ondermijningsaanpak door op 3 oktober 2023 het *Integraal Veiligheidsplan 2024-2027* vast te stellen. Hierin zijn kaders voor de ondermijningsaanpak opgenomen. In de op 14 januari 2025 door de raad vastgestelde APV zijn weigeringsgronden opgenomen gericht op de aanpak van ondermijning. Zo bepaalt artikel 2:80 lid 5 APV dat een exploitatievergunning kan worden geweigerd als de exploitant of beheerder 'in enig opzicht van slecht levensgedrag is'. Ook dit is een voorbeeld van een door de gemeenteraad gesteld kader voor de aanpak van ondermijning. De aangepaste APV is op 30 januari 2025 in werking getreden.

Vanuit de controlerende rol moet de gemeenteraad controleren hoe er uitvoering wordt gegeven aan de ondermijningsaanpak en of eventueel daarvoor ter beschikking gestelde budgetten goed worden besteed. Om dat te kunnen doen is een goede informatiepositie essentieel. Tijdens het groepsgesprek met raadsleden bleek er verschil te bestaan tussen de aanwezige raadsleden over de reikwijdte van de controlerende taak van de raad. Enkele raadsleden gaven aan de controlerende taak breed te zien en bijvoorbeeld ook te willen weten hoe de integrale controles plaatsgevonden hebben, wat er is aangetroffen en welke vervolgacties eventueel in gang gezet zijn. Andere raadsleden gaven aan hun controlerende taak vooral op hoofdlijnen te zien.

6.3 De informatievoorziening aan de gemeenteraad

Uit de interviews en het groepsgesprek met raadsleden blijkt dat de raad op verschillende manieren wordt geïnformeerd over de aanpak van ondermijning en de uitvoering daarvan. Zo wordt de raad onder andere geïnformeerd via de gebruikelijke P&C-cyclus waarin aandacht is voor de inzet van financiële middelen voor de uitvoering van het IVP. Daarnaast vindt er eens in de vier à vijf weken een informele raadsbijeenkomst plaats waarin aandacht is voor het thema veiligheid in brede zin. Ondermijning en de aanpak daarvan is hier een onderdeel van en komt tijdens de informele raadsbijeenkomst daarom ongeveer eens per jaar aan de orde. Ook vinden er een aantal keer per jaar veiligheidspitches plaats in de raad waarbij een onderwerp uit het veiligheidsdomein – waaronder soms ondermijning – met de raad wordt besproken. Daarnaast wordt de gemeenteraad als er een integrale controle heeft plaatsgevonden.

Verschillende raadsleden gaven in het groepsgesprek aan dat er vanuit de gemeenteraad vrijwel nooit vragen worden gesteld over het onderwerp ondermijning. Dat is ook het beeld dat uit de interviews naar voren komt.

De mate waarin de gemeenteraad behoefte heeft aan informatie over de aanpak van ondermijning bleek tijdens het groepsgesprek wisselend te zijn. Meerdere raadsleden zouden graag meer cijfers willen krijgen van de burgemeester over de verschillende verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit die zich in Zeist voordoen en de ontwikkeling die daarin eventueel te zien is. Een enkel raadslid gaf aan 'alle details te willen weten van wat er voorkomt en wat we eraan doen'. Door een van de raadsleden werd nadrukkelijk de vraag aan de orde gesteld of het ook nuttig is om als raadslid meer informatie te krijgen. Het raadslid verwoordde dit als volgt.

'Als we adequater en meer gedetailleerd worden geïnformeerd, is dat dan nuttig? Dat hangt sterk af van de rol die je als raad wil innemen. Als je een stevige rol wil innemen dan heb je meer informatie nodig, maar als je als raad wat meer op afstand wil staan heb je minder informatie nodig. Voordat we vragen om meer informatie zouden we eerst helder moeten hebben welke rol we voor onszelf weggelegd zien. In welke detail willen we bijvoorbeeld met inwoners over ondermijning kunnen praten?'

De bij het groepsgesprek aanwezige raadsleden waren het er vrijwel allemaal mee eens dat de gemeenteraad op dit moment onvoldoende zicht heeft op de omvang van ondermijnende criminaliteit in Zeist. Daarbij werd nadrukkelijk aangegeven dat het voor raadsleden niet altijd duidelijk is wat er wordt verstaan onder het begrip ondermijning en hoe signalen herkend kunnen worden. Daar zouden de raadsleden graag meer inzicht in en handvatten voor willen krijgen.

Breed gedeeld wordt de wens om duidelijker inzicht te krijgen in de effectiviteit van de ondermijningsaanpak. Daarbij werden genoemd informatie over de mate waarin in het beleid gestelde doelen worden bereikt en inzicht in de effecten die de aanpak heeft op de veiligheid in de Zeister samenleving.

Tijdens het groepsgesprek gaven verschillende raadsleden aan voor zichzelf ook een ‘signalerende rol’ te zien bij de aanpak van ondermijning, mede ingegeven door hun volksvertegenwoordigende rol. Hiermee werd bedoeld dat raadsleden signalen en vragen die zij krijgen van inwoners bespreekbaar willen kunnen maken in bijeenkomsten van de gemeenteraad of deze vragen door te spelen aan de burgemeester of de ambtenaren. Daar zit voor sommige raadsleden een dilemma. Hoever kun je gaan met het stellen van vragen? Wat mag je als raadslid allemaal weten en wat is beter dat je niet weet om zo niet kwetsbaar te worden? Deze dilemma’s en vragen zouden de raadsleden graag eens met elkaar over door willen spreken.

6.4 Bewustzijn en weerbaarheid van de raad

De raadsleden die aan het groepsgesprek deelnamen gaven in meerderheid aan dat zij verwachten dat ondermijning volgens hen ook in Zeist voet aan de grond heeft. Een aantal raadsleden is van mening dat dat niet het geval is. Ze stelden dat er geen cijfers bekend zijn bij de gemeenteraad over de mate waarin ondermijning voorkomt in Zeist en zolang dat zo is kan er volgens deze raadsleden vanuit worden gegaan dat ondermijning in Zeist geen voet aan de grond heeft.

Tijdens het groepsgesprek bleken de raadsleden verschillend te kijken naar de vraag of zij vanuit hun functie interessant zijn voor criminelen. Enkele raadsleden konden zich niet voorstellen dat ze interessant zijn voor criminelen. Andere raadsleden konden zich dat – gelet op de toegang tot informatie en de invloed op besluitvorming – juist heel goed voorstellen. Alle aanwezige raadsleden waren het erover eens dat een raadslid nooit volledig weerbaar kan zijn tegen ondermijning, maar dat het wel belangrijk is om je bewust te zijn van risico’s. Daarom is het belangrijk om afspraken te hebben over bijvoorbeeld het aannemen van giften en het ingaan op uitnodigingen. Dergelijke afspraken over integriteit zijn er voor de gemeenteraad van Zeist.

Ook voor de raadsleden geldt dat weerbaarheid begint met voldoende bewustwording. Aan het begin van de nieuwe raadsperiode is er met de verkozen raadsleden gesproken over integriteit en weerbaarheid en is aangegeven waar raadsleden met vragen en zorgen terecht kunnen. Sommige aanwezige raadsleden merkten op dat ze het goed zouden vinden als een dergelijke training gedurende de raadsperiode wordt herhaald.

De verantwoordelijkheid voor screening van (kandidaat)raadsleden ligt in principe bij politieke partijen, omdat raadsleden democratisch gekozen zijn. Een manier om te screenen is bijvoorbeeld het opvragen van een VOG voor kandidaat raadsleden. De burgemeester is voornemens over dit onderwerp met de besturen van alle in de raad vertegenwoordigde partijen te praten in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026.

Bijlage 1: Deelvragen

Onderzoeksthema I: Aard en omvang van ondermijning

- Wat zijn de belangrijkste fenomenen, werkwijzen en markten op het gebied van ondermijning in Zeist?
- Hoe is de informatiepositie van de gemeente Zeist?

Onderzoeksthema II: Beleid

- Welk beleid heeft de gemeente Zeist vastgesteld om georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit aan te pakken en welke doelen en activiteiten vloeien voort uit dit beleid?

Onderzoeksthema III: Uitvoering en inzet instrumenten

- Zijn de organisatorische randvoorwaarden aanwezig die noodzakelijk zijn voor een adequate aanpak van ondermijning?
- In welke mate is er gebruik gemaakt van het bestuurlijke instrumentarium en welke andere acties en maatregelen zijn uitgevoerd?
- Welke resultaten zijn behaald en wordt daarmee voldaan aan de doelstellingen van het beleid?
- Welke problemen, knelpunten en kansen zien bewoners, ondernemers en professionals in Zeist als het gaat om de aanpak van ondermijning?

Onderzoeksthema IV: Samenwerking

- Hoe verloopt de samenwerking tussen gemeente en haar samenwerkingspartners?
- Hoe vult de gemeente haar regierol in?

Onderzoeksthema V: Weerbaarheid

- In hoeverre zijn ambtenaren weerbaar tegen ondermijning?
- Hoe zorgt de gemeente er in de praktijk voor dat de kans zo klein mogelijk is dat de organisatie zelf doelwit wordt van ondermijning?

Onderzoeksthema VI: De rol van de raad

- Hoe is de gemeenteraad betrokken bij het beleid en in welke mate is zij op de hoogte (gebracht) van ondermijnende activiteiten?
- Hoe zorgt de gemeente er in de praktijk voor dat de kans zo klein mogelijk is dat raadsleden doelwit wordt van ondermijning?

Bijlage 2: Bestudeerde documenten

- Begroting 2025
- Begroting 2024
- Integraal Veiligheidsplan Zeist-Bunnik-Leusden-Woudenberg 2024-2027
- Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2024-2025 Zeist
- Uitvoeringsplan District Oost-Utrecht 2025-2026
- Jaarplan Veiligheid 2025
- Jaarplan Veiligheid 2024
- Jaarplan Veiligheid 2023
- Jaarplan 2025 - Toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet gemeente Zeist
- Notitie m.b.t. de Wet Bibob in het sociaal domein
- Beleidslijn voor de toepassing van de wet Bibob in Zeist
- Beleidsregel voor de Wet Bibob gemeente Zeist, vastgesteld in 2025
- Algemeen controleplan Jeugdwet gemeente Zeist
- Beleidsplan toezicht en handhaving sociaal domein (Wmo/Jeugdwet) Gemeente Zeist
- Afwegingskader Toezicht en handhaving Wmo/Jeugdwet
- Rapportage bestuurlijke weerbaarheidsscan Gemeente Zeist
- Ondermijningsbeeld 2018 RIEC
- Personeelshandboek-Gemeente Zeist
- Vragenlijst Burgerpeiling veiligheid en leefomgeving 2025
- Folder Weerbaar Bestuur
- Motie inzet veiligheidsmonitor (23RV027) en aanverwante raadsinformatie
- Raadsvoorstel Integraal Veiligheidsplan 2024-2027
- Raadsinformatiebrief Jaarplan Veiligheid 2024
- Raadsinformatiebrief 23 januari 2024 over het doel, de ambities van het UVP en de relatie met het Jaarplan Veiligheid Zeist 2024

Bijlage 3: Overzicht van gesprekspartners

Gesprekspartners individuele gesprekken

Medewerkers/bestuurders

- Burgemeester van Zeist
- Gemeentesecretaris
- Loco-gemeentesecretaris
- Wethouder financiën, economische zaken, horeca, toezicht, handhaving, APV en coördinerend portefeuillehouder Sociaal in Balans
- Beleidsadviseur Openbare Orde en Veiligheid
- Beleidsadviseur jeugd
- Beleidsadviseur zorg/sociaal domein
- Adviseur Horeca en evenementen
- Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- Wijkmanager met portefeuille Veiligheid stedelijk niveau
- Bibob-coördinator
- Wijkmanager West

Ketenpartners

- Openbaar Ministerie Midden-Nederland – Beleidsmedewerker ondermijning
- Openbaar Ministerie Midden-Nederland – Interventiespecialist
- Politie – Operationeel expert en wijkagent
- RIEC Midden-Nederland – Operationeel coördinator
- RIEC Midden-Nederland – Districtelijk programmamanager Oost-Utrecht

Overige organisaties/personen

- MeanderOmnium – Teamleider
- Woningcorporatie – Manager Wonen Zeist
- Regionale Sociale Dienst Kromme Rijn Heuvelrug
- Directeur scholengroep
- Huurders Platform Seyst

Deelnemers groepsgesprek medewerkers

- Adviseur ruimtelijke ontwikkeling
- Teamleider sociaal domein
- Procescoördinator kwaliteit en implementatie
- Inkoopadviseur
- Vakspecialist team burgerzaken
- Juridisch medewerker team vastgoed
- Juridisch medewerker team ruimtelijke ontwikkeling
- Adviseur economie
- Senior casemanager vergunningen

pro facto